

Переклад Програмного документа підготував Аналітичний центр Асоціації жінок-юристок України "ЮрФем".

Переклад став можливим завдяки підтримці Уряду Канади в рамках проекту «Голос жінок і лідерство – Україна», що впроваджується Українським Жіночим Фондом. Відповідальність за зміст інформації несе «Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем». Інформація, що представлена у виданні, не завжди відображає погляди Уряду Канади і УЖФ.

У 2022 році Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду видав Програмний документ щодо злочину "переслідування за ґендерною ознакою" (англ. – [Policy on the Crime of Gender Persecution](#)). Поштовхом до розробки цього документа став намір Офісу прокурора на практиці повною мірою розслідувати злочини, пов'язані з переслідуванням за ґендерною ознакою. Це обумовлено настанням тяжких наслідків для постраждалих від переслідування, обставин, за яких таке переслідування відбувається, і важливістю розгляду злочинів, які традиційно у недостатній мірі доходять до етапу судового переслідування. Враховуючи це, для Офісу прокурора ключовим пріоритетом є розслідування злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів і судове переслідування за їх скоєння.

Короткий аналіз документа можна прочитати [за цим посиланням](#) або перейшовши за QR-кодом.

Зміст

I. Ключові терміни

II. Резюме

III. Вступ

IV. Загальна політика

V. Нормативна база

Елемент 1: Злочинець істотно позбавив одну чи кількох осіб основних прав всупереч міжнародному законодавству

Елемент 2: Злочинець обрав таку особу або осіб за мішень через їх приналежність до групи чи спільноти або ж обрав за мішень групу чи спільноту як таку

Елемент 3: Такий вибір мішені ґрунтувався на ґендерній приналежності, як це визначено в пункті 3 статті 7 Статуту

Елемент 4: Діяння було вчинене у зв'язку з будь-яким актом, згаданим у пункті 1 статті 7 Статуту, або будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду

Елемент 5: Діяння було вчинено в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення; Елемент 6: Злочинець знав, що діяння було частиною широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, або мав намір зробити таке діяння частиною широкомасштабного чи систематичного нападу

VI. Попередній розгляд

VII. Розслідування

- a. Підготовка
- b. Практика
- c. Аналіз

VIII. Судове переслідування

- a. Вибір звинувачень
- b. Види відповідальності
- c. Доказування
- d. Винесення вироків

ІХ. Відшкодування

Х. Співпраця та зовнішні зв'язки

ХІ. Інституційний розвиток

ХІІ. Впровадження цього Програмного документа

I. Ключові терміни

Нижче роз'яснено, як Офіс прокурора («Офіс») Міжнародного кримінального суду («Суд» або «МКС») трактує певні ключові терміни, що застосовуються у цьому Програмному документі.

Ключові терміни	Пояснення
Суспільний контекст	Згідно зі статтею 7(3) Статуту «суспільний контекст» означає групу соціальних конструктів та критеріїв, які використовуються для визначення поняття ґендеру. Сюди, до прикладу, входять сексуальна орієнтація, ґендерна ідентичність і ґендерне самовираження, наприклад, «жінка», «чоловік», «дівчина» і «хлопець». Подібно до того, як соціальні конструкти та критерії використовуються для означення поняття раси, етнічної приналежності чи культури ¹ , соціальні конструкти та критерії використовуються для означення поняття ґендеру ²
Ґендер	Згідно зі статтею 7(3) Римського статуту («Статут») «ґендер» означає дві статі – чоловічу та жіночу – у суспільному контексті. Ґендер відноситься до статевих характеристик і соціальних конструктів та критеріїв, які використовуються для визначення приналежності до чоловіків та жінок, включаючи ролі, поведінку, види діяльності та атрибути. ³ Як соціальний конструкт, ґендер відрізняється як в межах одного суспільства, так і від одного суспільства до іншого, а також може змінюватися з часом. Таке розуміння ґендеру відповідає статті 21 Статуту.
Переслідування за ґендерною ознакою	«Переслідування за ґендерною ознакою» - це злочин проти людяності, який полягає у ґендерно зумовленому переслідуванні згідно зі статтею 7(1)(h) Статуту. Переслідування за ґендерною ознакою вчиняється проти осіб через ознаки статі та/або через соціальні конструкти та критерії, які використовуються для визначення ґендеру.
Інтерсексність	«Інтерсексність» — це загальний термін, який використовується для опису широкого спектру природних тілесних варіацій статевих ознак. ⁴
ЛГБТКІ+	Лесбійки, геї, бісексуали, трансґендери, квір-особи та інтерсекс-люди. Знак «плюс» означає людей, які пов'язують свою ідентифікацію з ширшою спільнотою ЛГБТКІ, але використовують інші терміни для власної ідентифікації.

¹ Прокурор проти Нтагани, рішення судової палати VI, ICC-01/04-02/06, п. 1010; Прокурор проти Рутагани, рішення судової палати I, ICTR-96-3-T, п. 56; Прокурор проти Єлісіча, рішення судової палати, IT-95-10-T, п. 70.

² Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, с. 3.

³ Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, с. 3; Всесвітня організація охорони здоров'я, «Стать та ґендер».

⁴ ООН Вільні і рівні, Інформаційний бюлетень: Інтерсексність.

⁵ Хоча акронім ЛГБТКІ+ включає широке коло осіб, він не є ані вичерпним, ані загальноприйнятим акронімом.

II. Резюме

Проблема переслідування вже давно викликає занепокоєння у світової спільноти і міцно ґрунтується на міжнародному звичаєвому праві. Переслідування як злочин проти людяності викристалізувалося як міжнародний злочин у Лондонській і Токійській хартіях, а також у рішеннях Міжнародних військових трибуналів, створених після Другої світової війни, а докази вчинення ґендерно зумовлених злочинів з'являються ще у їхніх письмових документах.

Незважаючи на доволі довгу історію документування доказів ґендерно зумовлених злочинів у рамках кривавих безчинств, злочин проти людяності у вигляді ґендерно зумовленого переслідування, який у цьому Програмному документі має назву «переслідування за ґендерною ознакою», не був чітко запроваджений у договірному праві до прийняття Римського Статуту — першого статуту міжнародного кримінального права, який визнає переслідування за ґендерною ознакою як таке. Включення переслідування за ґендерною ознакою стало результатом успішної роботи, спрямованої на забезпечення визнання в Статуті різних форм сексуальної та ґендерно зумовленої шкоди.

Незважаючи на це визнання, багатьом постраждалим так і не вдається добитися справедливості. У конфліктах і кривавих безчинствах, які відбуваються по всьому світу, озброєні суб'єкти вчиняють злочини за ґендерною ознакою, що являють собою переслідування як злочин проти людяності. Незважаючи на понад 20-річне офіційне визнання, Офіс лише почав висувати звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою у своїх справах, залишаючи прогалину в розвитку міжнародної кримінальної судової практики.

Практика інших міжнародних кримінальних трибуналів і національних юрисдикцій також підтверджує це відставання в порушенні справ про переслідування за ґендерною ознакою як злочину проти людяності.

Як наслідок, випадки переслідування за ґендерною ознакою рідко розслідуються належним чином, як і нечасто висувуються відповідні звинувачення в міжнародних або національних судах. Це призвело до браку видимості переслідувань в історичних документах, незважаючи на постійні випадки.

ґендерно зумовлені злочини за визначенням спрямовані на такі групи, як жінки, чоловіки, діти та ЛГБТКІ+ особи, на ґендерному підґрунті. По суті, ґендерно зумовлені злочини використовуються злочинцями для контролювання або покарання тих, хто, як вони вважають, порушує ґендерні критерії, які визначають «прийнятні» форми ґендерного самовираження, що проявляються, наприклад, у ролях, поведінці, діяльності чи атрибутах. Ці критерії часто регулюють кожен аспект життя, визначаючи ступінь свободи пересування людей, їхні репродуктивні можливості, з ким вони можуть одружуватися, де вони можуть працювати, як вони можуть одягатися та чи їм взагалі дозволено існувати.

Як і у випадку з усіма формами переслідування, відповідальність за переслідування за ґендерною ознакою вимагає визнання та розуміння дискримінації, яка лежить в основі злочину. Просто притягнути до

відповідальності злочинців за злочини, які відбуваються під час кривавих безчинств, недостатньо. Правосуддя також мусить мати цілісне розуміння причин, з яких злочинці вчинили такі дії, якщо ми хочемо усунути дискримінацію та розірвати циклічність насильства.

Враховуючи тяжкі наслідки для постраждалих осіб і постраждалих спільнот, обставини, за яких таке переслідування відбувається, і важливість розгляду злочинів, які традиційно у недостатній мірі доходять до етапу судового переслідування, для Офісу прокурора ключовим пріоритетом є розслідування злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів і судове переслідування за їх скоєння. Щоб підтримати реалізацію своїх цілей на практиці повною мірою, Офіс розробив програмний документ щодо злочинів, пов'язаних із переслідуванням за ґендерною ознакою.

Міжнародне кримінальне законодавство визнає, що люди усіх ґендерів та сексуальних орієнтацій можуть стати постраждалими від сексуального та ґендерно зумовленого насильства. Однак історично дискримінація за ґендерною ознакою не визначається як рушійний фактор насильства згідно з міжнародним кримінальним законодавством. Наприклад, сексуальне насильство часто розглядається як ґендерно нейтральний злочин, що ігнорує поширеність дискримінації за ґендерною ознакою в таких злочинах.

Визнання факту переслідування за ґендерною ознакою не тільки допомагає виявити дискримінаційні наміри, які можуть призвести до таких злочинів чи цілих конфліктів, але також може пролити світло на постраждалих, які є вразливими через численні та інтерсекційні форми дискримінації. Наприклад, люди ЛГБТКІ+ можуть належати до груп жінок, дівчат, чоловіків і хлопців і одночасно бути об'єктом переслідувань через їхню приналежність до груп ЛГБТКІ+.

Таке визнання також може відображати континуум історичної та тривалої структурної дискримінації та позбавлення основних прав, яких зазнають уразливі ґендерні групи, такі як жінки, дівчата та ЛГБТКІ+ особи. Воно також може допомогти в розкритті мізоґінної, гомофобної та трансфобної дискримінації, коли вона переплітається з расовою, етнічною та іншими формами дискримінації, які лежать в основі злочинів. Притягнення до відповідальності за злочини, пов'язані з переслідуванням за ґендерною ознакою, може сприяти встановленню сталого миру та припинити нормалізацію інституціоналізованої дискримінації та насильства за ґендерною ознакою.

Висунення звинувачень у переслідуванні за ґендерною ознакою може сприяти охопленню повнішого спектру злочинів в порівнянні з тими, що охоплюються іншими звинуваченнями, і може допомогти в усуненні прогалін у питанні безкарності. Висунення звинувачень у переслідуванні за ґендерною ознакою також може допомогти виявити безліч актів, вчинених за ґендерною ознакою, які можуть входити або не входити в перелік більшості передбачених законом злочинів, висвітлюючи шкоду, яка часто залишається прихованою.

Мандат Суду «покласти край безкарності» вимагає від Офісу враховувати кумулятивний ефект усіх актів переслідування. Зокрема, визнання кумулятивного ефекту таких дій може допомогти Офісу в оцінці ступеню

тяжкості справи, водночас слугуючи інтересам постраждалих осіб та постраждалих спільнот, дякуючи точному описанню значимості та ступеню жорстокого поводження з ними. Надання назви порушенням основних прав на дискримінаційних підставах, які в сукупності можуть становити істотне позбавлення прав, також сприятиме більш точній і цілісній історичній фіксації фактів нападів, де це буде можливо.

Цей Програмний документ був підготовлений Спеціальним радником з питань переслідувань за ґендерною ознакою на прохання Прокурора. Керуючись ініціативою Прокурора щодо посилення взаємодії з громадянським суспільством, цей Програмний документ було розроблено в рамках тривалого річного консультативного процесу із залученням спеціальних радників і персоналу Офісу, а також зовнішніх учасників, в тому числі представників держав, експертів ООН, ООН Жінки, міжнародних інституцій, організацій громадянського суспільства, постраждалих спільнот, активістів, науковців, вчених та постраждалих осіб через проведення семінарів, панелей, брифінгів та зустрічей до та під час розробки цього Програмного документа. Понад 500 організацій, установ, держав, експертів ООН, незалежних експертів, активістів, вчених і науковців, які представляють більш ніж 100 країн і територій, подали пропозиції для розгляду, сигналізуючи про важливість розробки цього Програмного документа.

Притягнення до відповідальності та запобігання переслідуванням за ґендерною ознакою вимагає єдиних дій і зобов'язань усіх відповідних учасників. Публікуючи цей Програмний документ, Прокурор додатково демонструє свою відданість цій справі.

III. Вступ

1. Проблема переслідування вже давно викликає занепокоєння у світовій спільноті і міцно ґрунтується на міжнародному звичаєвому праві. Переслідування як злочин проти людяності викристалізувалося як міжнародний злочин у Лондонській і Токійській хартіях, а також у рішеннях Міжнародних військових трибуналів, створених після Другої світової війни, а докази вчинення ґендерно зумовлених злочинів з'являються ще у їхніх письмових документах⁶.
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду є першим міжнародним статутом кримінального законодавства, який визнає ґендерно зумовлене переслідування («переслідування за ґендерною ознакою»)⁷ злочином проти людяності. Визнання переслідування за ґендерною ознакою є частиною ширшого визнання різних форм сексуальної та ґендерно зумовленої шкоди в рамках Статуту.

⁶ Напр., Нюрнберзький процес Том 4, 8 січня 1946 р. на с. 506; Том 6, 29 січня 1946 р. на с. 309; і, Том 12, 25 квітня 1946 р. на с. 199. Крім того, протягом останніх тридцяти років як міжнародне законодавство про права людини, так і законодавство про біженців визнають ґендерно зумовлене переслідування / переслідування за ґендерною ознакою. Oosterveld, V., "Gender, Persecution, and the International Criminal Court: Relevance to the Crimes Against Humanity of Gender-Based Persecution," «ґендер, Переслідування та Міжнародний кримінальний суд: Релевантність Закону про біженців до злочинів проти людяності у вигляді переслідувань за ґендерною ознакою». *Duke Journal of Comparative & International Law*, Том 17 (2006), 49, с. 50-51.

⁷ Стаття 7(1)(h) Статуту.

3. Злочини на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлені злочини були визнані одними з найтяжчих у Статуті,⁸ а розслідування та судове переслідування за такі злочини є ключовим пріоритетом для Офісу. Останній взяв на себе зобов'язання приділяти особливу увагу скоєнню цих злочинів, включаючи переслідування за ґендерною ознакою, на всіх етапах своєї роботи – від попереднього судового розгляду та розслідування до судового процесу, винесення вироку, апеляції та призначення відшкодування.⁹
4. Згідно зі статтею 7(2)(g) Статуту, «переслідування» означає умисне та істотне позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному законодавству, через ідентичність певної групи чи спільноти. Переслідування за ґендерною ознакою вчиняється проти осіб за ознаками статі та/або через соціальні конструкти та критерії, які використовуються для визначення ґендеру.¹⁰
5. Усі особи, які є постраждалими¹¹ від злочинів, що підпадають під юрисдикцію Суду, можуть бути вразливими щодо підстав для переслідування, передбачених статтею 7(1)(h) Статуту, включаючи ґендер. Групи, які стають об'єктом переслідування за ґендерною ознакою, включають, до прикладу, жінок, дівчат, чоловіків, хлопців та ЛГБТКІ+ осіб, а також підгрупи цих груп.¹²
6. Міжнародне кримінальне законодавство визнає, що люди усіх ґендерів та сексуальних орієнтацій можуть стати постраждалими від сексуального та ґендерно зумовленого насильства. Однак історично дискримінація за ґендерною ознакою не була визначена як рушійний фактор насильства згідно з міжнародним кримінальним законодавством.¹³ До прикладу, існує тенденція розглядати сексуальне насильство як ґендерно нейтральний злочин, який ігнорує ґендерний аспект.¹⁴
7. Офіс забезпечить об'єктивний підхід до оцінки потенційних випадків переслідування за ґендерною ознакою, визнаючи, що мішенню може стати будь-яка особа через свою ґендерну приналежність, і що упереджені припущення щодо злочинів, які можуть лежати в основі переслідування за ґендерною ознакою, є недопустимими.
8. Щодо переслідувань за ґендерною ознакою, вчинених проти дітей або таких, що вплинули на дітей, Офіс вважає такі дії чи злочини особливо тяжкими, враховуючи передбачені у Статуті зобов'язання щодо дітей та той факт, що діти користуються особливим визнанням і захистом згідно з міжнародним правом.¹⁵ Відповідно до Програмного документа щодо дітей¹⁶ звинувачення у переслідуванні дітей на основі їхнього віку чи

8 Напр., Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, п. 45; Резолюція РБ ООН 2467 (2019 р.), п. 15.

9 Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, п. 4; Програмний документ щодо відбору справ і визначення пріоритетів, п. 46.

10 Див. Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів.

11 Цей Програмний документ використовує термін «постраждала особа» відповідно до визначення, наведеного у Правилі 85(а) і визнає, що особи, які пережили злочини чи нанесення шкоди, можуть себе ідентифікувати за допомогою термінів «постраждала особа» або «особа, що пережила насильство».

12 Хоча ЛГБТКІ+ особи можуть належати до груп жінок, дівчат, чоловіків і хлопців, вони також можуть стати мішенню через свою приналежність до груп ЛГБТКІ+.

13 МННМ Ґендерна стратегія та план впровадження, Скорочена версія (30 грудня 2022 р.), с. 5 і 9 («МННМ Ґендерна стратегія»). «Той факт, що сексуальне насильство протягом тривалого часу вважалося неминучим побічним ефектом збройного конфлікту, призвів до того, що злочини сексуального насильства ігнорувалися, що дозволяло злочинцям продовжувати діяти безкарно.» МННМ Ґендерна стратегія, с. 4.

14 МННМ Ґендерна стратегія, с. 9.

15 Програмний документ щодо дітей, п. 57.

16 Програмний документ щодо дітей, п.п. 37 і 51.

народження, можуть висуватися, ґрунтуючись на інтерсекційних ознаках, включаючи ґендер. Прокуратура приділятиме особливу увагу дітям різного віку – від народження до підліткового віку¹⁷, які постраждали від переслідувань за ґендерною ознакою, оцінюючи тяжкість і наслідки таких злочинів. Крім того, під час роботи з дітьми, постраждалими від переслідувань за ґендерною ознакою, Офіс застосовуватиме підхід, який ґрунтується на урахуванні травм, дитячого віку та компетентності у справах дитини.¹⁸

9. Хоча переслідування за ґендерною ознакою можуть бути скоєні проти будь-яких осіб у зв'язку зі злочинами, які підпадають під юрисдикцію Суду, такі злочини можуть відображати сукупність тісно пов'язаних між собою явищ історичної та тривалої структурної дискримінації та позбавлення основних прав, яких зазнають жінки, дівчата та ЛГБТКІ+ особи¹⁹.
10. Дискримінаційні наміри кривдників можуть збігатися з існуючими соціальними конструктами чи критеріями, що використовуються для означення ґендеру, посилювати їх або ж полягати у спробі нав'язати нові. Дискримінаційні наміри кривдників можуть перетинатися з іншими забороненими Статутом підставами для переслідування, а також відображати існуючі соціальні конструкти чи критерії, які використовуються для означення груп, що стають об'єктами переслідувань на основі, до прикладу, расової, етнічної чи культурної приналежності, або ж нав'язувати нові конструкти чи критерії.²⁰
11. Нещодавні приклади діянь, які можуть розцінюватися як рівнозначні переслідуванню за ґендерною ознакою, включають злочини, спрямовані проти жінок, дівчат, чоловіків, хлопчиків та ЛГБТКІ+ осіб, вчинені сторонами конфлікту в Афганістані²¹; сторонами конфлікту в Колумбії²²; «ДАІШ» в Іраку²³; сторонами конфлікту в Лівії²⁴; озброєними суб'єктами в М'янмі²⁵; сторонами конфлікту в Нігерії²⁶; озброєними суб'єктами в Сирії²⁷; та сторонами конфлікту в Ємені²⁸.

¹⁷ Підлітковий вік — це період між дитинством і дорослістю, від 10 до 19 років. Всесвітня організація охорони здоров'я, [Здоров'я підлітків](#).

¹⁸ [Програмний документ щодо дітей](#), п.п. 9, 22, 23, 28, 33, 34, 63, 70, 71, 106, 109, 116 і 120.

¹⁹ «Термін «ґендер» ... передбачає: розуміння того, як соціально сконструйовані ґендерні ролі можуть спричинити дисбаланс влади проти жінок і дівчат; усвідомлення, що дискримінація за ґендерною ознакою також завдає шкоди людям із різноманітною СОГІ [сексуальною орієнтацією та ґендерною ідентичністю] та може зробити їхній досвід непомітним або погано зрозумілим; та забезпечення того, щоб усунення ґендерних конструктів, які завдають шкоди чоловікам і хлопчикам, не підірвало зусилля з усунення системної нерівності та дискримінації, яких зазнають жінки та дівчата в усіх суспільствах.» [МННМ ґендерна стратегія](#), с. 6. «Пов'язане з конфліктом насильство на ґрунті сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності може бути структурним за своєю природою, а деякі дії можуть бути пов'язані з ширшими соціальними дискримінаційними моделями в результаті криміналізації та/або виключних соціальних норм, і всі вони використовуються стратегічно і тактично учасниками конфлікту». Генеральна Асамблея ООН, Захист від насильства та дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності, [A/75/235](#) (27 липня 2022 р.), п. 37.

²⁰ Обвинувачення проти Нтаганди, рішення судової палати VI, [ICC-01/04-02/06](#), п. 1010 («Вирок суду Нтаганді»); Прокурор проти Рутаганди, рішення судової палати I, [ICTR-96-3-T](#), п. 56; Прокурор проти Елісіча, рішення судової палати, [IT-95-10-T](#), п. 70.

²¹ «Навіть якщо ви підійметеся до неба, ми вас знайдемо:» [ЛГБТ особи в Афганістані після захоплення влади Талібаном](#), OutRight Actional International and Human Rights Watch (25 січня 2022), с. 12-14 і 20; Див. [Права людини в Афганістані: 15 серпня 2021 р. – 15 червня 2022 р.](#), Місія допомоги ООН в Афганістані (липень 2022 р.), с. 17.

²² [Caso 05, Auto 066 de 2021, Jurisdicción Especial para la Paz, Sada de Reconocimiento de verdad, de responsabilidad y de determinación de los hechos y conductas](#), 14 квітня 2021 р., п.п. 2.2 і 2.3.

²³ Доповідь УВКПЛ щодо ситуації з правами людини в Іраку в світлі порушень, скоєних так званою Ісламською державою Іраку та Леванту та пов'язаними з нею угрупованнями, [A/HRC/28/18](#) (27 березня 2015 р.), п.п. 35-43.

²⁴ Доповідь незалежної місії зі встановлення фактів щодо Лівії, [A/HRC/48/83](#) (29 листопада 2021 р.), п.п. 46 і 52.

²⁵ Рішення відповідно до статті 15 Римського статуту про дозвіл на розслідування ситуації в Народній Республіці Бангладеш/Республіці Союз М'янма, [ICC-01/19-27](#), п. 86.

²⁶ [Заява прокурора Фату Бенсуді про завершення попереднього вивчення ситуації в Нігерії](#), 11 грудня 2020 р.

²⁷ Доповідь незалежної міжнародної слідчої комісії щодо Сирійської Арабської Республіки, [A/HRC/46/54](#) (21 січня 2021 р.), п.п. 49-53.

²⁸ Ситуація з правами людини в Ємені, включаючи порушення та зловживання з вересня 2014 р., [A/HRC/45/CRP.7](#) (29 вересня 2020 р.), п.п. 196-234.

12. Усі аспекти діяльності офісу ґрунтуються на ґендерно компетентних підходах. Офіс зобов'язався застосовувати та тлумачити Статут відповідно до міжнародного законодавства, зокрема законодавства про права людини, відповідно до статті 21(1)(b)-(c) і (3) Статуту. Таким чином, Офіс завжди керуватиметься цими принципами під час виконання своїх обов'язків щодо ґендерних питань.
13. Визнаючи тяжкість переслідування за ґендерною ознакою та важливість його розслідування та судового переслідування, Офіс прокурора вперше висунув обвинувачення у злочині у справі «Прокурор проти Аль Хасана»²⁹. Вперше в історії Суду 30 вересня 2019 року Палата попереднього провадження МКС підтвердила звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою.
14. У 2022 році Прокурор розширив мандат і можливості Відділу з ґендерних питань і питань дітей («ВГППД»), щоб відобразити пріоритетність цих тематичних сфер для Офісу. ВГППД підтримує всі об'єднані групи та інші спеціалізовані підрозділи та відділи в їхній роботі, пов'язаній зі злочинами на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовленими злочинами, а також злочинами проти дітей та інших уразливих осіб на всіх етапах їхньої роботи (попередній розгляд, розслідування, судовий розгляд, винесення вироку, апеляція і призначення відшкодування), у тому числі з питань, пов'язаних із переслідуваннями за ґендерною ознакою.
15. Офіс має повноваження розглядати справи про переслідування за ґендерною ознакою лише тоді, коли воно вчинене у зв'язку з будь-яким діянням, згаданим у статті 7(1), або будь-яким іншим злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду³⁰, а також якщо мають місце контекстуальні елементи злочинів проти людяності.
16. Цілі цього Програмного документа:
- Підтвердити прагнення Офісу приділяти особливу увагу боротьбі зі злочинами на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовленими злочинами відповідно до його статутного мандату;
 - Надавати працівникам чіткі і ясні вказівки щодо тлумачення та застосування Статуту, Елементів злочинів («Елементи») і Правил процедури та доказування («Правила») на всіх етапах роботи Офісу, щоб забезпечити ефективне розслідування та судове переслідування за переслідування за ґендерною ознакою – від попереднього розгляду до винесення вироку, апеляції та присудження відшкодування;
 - Сприяти розвитку культури застосування передового досвіду щодо розслідування, аналізу та судового переслідування за переслідування за ґендерною ознакою як в Офісі, так і за його межами;

²⁹ Прокурор проти Аль Хасана, підтвердження звинувачень, ICC-01/12-01/18 («Підтвердження звинувачень проти Аль Хасана»). Справа Аль Хасана є першою, де були висунуті звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою. Звинувачення в переслідуванні за ґендерною ознакою (разом з етнічними, політичними та/або релігійними ознаками) також були висунуті в ситуаціях з ЦАР і Дарфуром. Див. справу Прокурор проти Аль Рахмана, рішення про підтвердження, ICC-02/05-01/20 («Рішення про підтвердження щодо Аль Рахмана»); Див. також справу Прокурор проти Саїда, рішення про підтвердження, ICC-01/14-01/21 («Рішення про підтвердження щодо Саїда»). До розгляду справи Аль Хасана Прокурор намагався висунути звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою у справі Мбарушімана, але вони врешті-решт не були включені до документа зі звинуваченнями. Прокурор проти Мбарушімани, Палата попереднього провадження I, ICC-01/04-01/10.

³⁰ Стаття 7(1)(h) Статуту.

- Шляхом реалізації цього Програмного документа сприяти постійному розвитку міжнародної судової практики щодо переслідувань за ґендерною ознакою;
 - Підвищувати обізнаність щодо важливості вирішення проблеми переслідувань за ґендерною ознакою, в тому числі шляхом підтримки справжнього провадження на національному рівні.
17. Притягнення до відповідальності за переслідування за ґендерною ознакою та запобігання таким переслідуванням вимагає спільних дій, відданості та цілеспрямованих зусиль усіх учасників. Видаючи цей Програмний документ, Прокурор додатково демонструє свою відданість цій справі.
18. У цьому документі викладено політику Офісу щодо переслідувань за ґендерною ознакою. Він ґрунтується на Статуті, Елементах, Правилах, Регламенті Суду, Регламенті Офісу та стратегіях судового переслідування Офісу. Він узгоджується з іншими програмними документами Офісу та Керівними принципами ґендерного аналізу і ґрунтується на них. У відповідних випадках він ґрунтується на застосовних договорах і принципах (applicable treaties and the principles), а також нормах міжнародного законодавства відповідно до статті 21(1)(b)-(c) і (3) Статуту. В його основі лежить досвід Офісу, його існуючі передові практики та отримані уроки, а також відповідна судова практика, включно з практикою МКС та інших судів та трибуналів. Цей Програмний документ зосереджується на стратегічних підходах Офісу та підлягає перегляду. Він не породжує жодних юридичних прав.
19. Офіс публікує свої програмні документи для сприяння прозорому, чіткому та передбачуваному підходу до ймовірних злочинів. Публікація, розповсюдження та реалізація цього Програмного документа може посилити співпрацю у боротьбі з переслідуваннями за ґендерною ознакою між учасниками, включаючи держави, органи та експертів Організації Об'єднаних Націй («ООН»), механізми правосуддя перехідного періоду, міжнародні інституції, організації громадянського суспільства, науковців, активістів та постраждалих. Є надія, що це також сприятиме розвитку співпраці, посиленню відповідальності за переслідування за ґендерною ознакою та посиленню превентивного впливу Статуту через роботу Суду, пов'язану з цими злочинами.
20. Офіс наголошує на важливості співпраці із зовнішніми партнерами, експертами у цій галузі та громадянським суспільством для вирішення проблеми переслідувань за ґендерною ознакою. Цей Програмний документ був підготовлений Спеціальним радником з питань переслідувань за ґендерною ознакою на прохання Прокурора. Офіс вважав за життєво важливе, щоб цей Програмний документ ґрунтувався на голосах громадянського суспільства, постраждалих спільнот та інших ключових учасників, особливо тих, хто має досвід боротьби з ґендерно зумовленим нанесенням шкоди, або тих, хто постраждали від таких злочинів. Керуючись ініціативою Прокурора щодо посилення взаємодії з громадянським суспільством³¹, цей Програмний документ було

31 Прокурор МКС Карім А.А. Хан, Королівський адвокат, оголошує про нову ініціативу щодо посилення взаємодії з громадянським суспільством, 13 травня 2022 р.

розроблено в рамках тривалого річного консультаційного процесу із залученням спеціальних радників і персоналу Офісу, а також зовнішніх учасників, в тому числі представників держав, експертів ООН, ООН Жінки, міжнародних інституцій, організацій громадянського суспільства, постраждалих спільнот, постраждалих осіб та осіб, що пережили насильство активістів, науковців та вчених через проведення семінарів, панелей, брифінгів та зустрічей до та під час розробки цього Програмного документа. Понад 500 організацій, установ, держав, експертів ООН, незалежних експертів, активістів, вчених і науковців, які представляють більш ніж 100 країн і територій, подали пропозиції для розгляду, сигналізуючи про важливість розробки цього Програмного документа.

IV. Загальна політика

21. Офіс приділяє особливу увагу злочину проти людяності «переслідування за ґендерною ознакою» та докладає зусиль для його розслідування, аналізу та судового переслідування в рамках свого мандату.
22. Стаття 7(2)(g) визначає «переслідування» як «умисне та істотне позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному праву, через приналежність до групи чи спільноти». Стаття 7(1)(h) передбачає, що переслідування за ґендерною ознакою має бути вчинене у зв'язку з будь-яким актом, згаданим у статті 7(1), або будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду: геноцид, інші злочини проти людяності, воєнні злочини і злочин агресії.
23. Основні акти або злочини, що являють собою переслідування за ґендерною ознакою, можуть, але не обов'язково мусять, включати форми сексуального насильства або будь-якого фізичного насильства чи фізичного контакту. Вони можуть включати психологічне насильство³². Вони можуть приймати форми, відмінні від нанесення фізичних ушкоджень людям, включаючи такі акти, як знищення культури, конфіскація або напади на школи чи лікарні.³³
24. Переслідування за ґендерною ознакою істотно позбавляє особу чи осіб основного права бути вільними від дискримінації у зв'язку з іншими видами позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному законодавству. Наприклад, воно може позбавити людину наступних прав: права на життя; права бути вільним від катувань чи іншого нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання; права бути вільним від рабства чи работоргівлі, підневільного стану та застосування кримінального законодавства з наданням йому зворотної сили; права на свободу зібрань, думки, вираження поглядів, пересування та віросповідання, включаючи право бути вільним від будь-якого віросповідання; права на рівність, гідність, тілесну цілісність, сім'ю, приватне життя, безпеку, освіту, працевлаштування, власність, участь у політичному чи культурному житті, права на доступ до правосуддя чи медичної допомоги. Порушення прав людини можуть означати істотне

32 Прокурор проти Квочки, IT-98-30/1-A, Апеляційне рішення, с. 325 (в якому встановлено, що акти переслідування, приниження та психологічного насильства щодо боснійських мусульман є основними актами переслідування як злочину проти людства).

33 Див Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів; Програмний документ щодо культурної спадщини.

позбавлення основних прав самі по собі або в сукупності. Позбавлення основних прав може здійснюватися за допомогою насильства чи руйнування, або відбуватися через нав'язування правил, які можуть впливати на людей у всіх сферах життя. Це може включати, до прикладу, вибір людей щодо репродуктивних питань та сім'ї, щодо того, з ким вони можуть одружитися, чи можуть вони відвідувати школу, де вони можуть працювати, як вони можуть одягатися та чи їм взагалі дозволено існувати.

25. Переслідування за ґендерною ознакою може використовуватися правопорушниками для нав'язування соціальних конструктів і критеріїв за допомогою нав'язаних дискримінаційних норм, які порушують основні права. Наприклад, ідеологія Ісламської держави Іраку та Леванту була описана наступним чином: «заснована на систематичній дискримінації осіб за ґендерною ознакою та ознакою ґендерного самовираження, яка включала катування та вбивство тих, чиє розуміння ґендерних ролей не відповідало прописаному»³⁴.
26. Визнаючи, що переслідування за ґендерною ознакою може становити широкий спектр випадків серйозного позбавлення основних прав, під час розслідування випадків переслідувань за ґендерною ознакою Офіс аналізуватиме моделі пов'язаної з переслідуванням поведінки як окремі акти чи злочини, а також їх сукупний ефект.
27. Офіс визнає, що порушення прав людини, заборонені міжнародним правом, не є культурно детермінованими. Порушення основних прав не можна ігнорувати, відкидати чи виправдовувати на основі культури.³⁵
28. Певні типи або аспекти культурної спадщини можуть бути безпосередньою мішенню, оскільки мають особливу цінність для членів відповідної групи на ґендерній основі³⁶. Наприклад, знищення мавзолею, який є важливим місцем збору жінок, або підпал архівного центру, важливого для ЛГБТКІ+ осіб³⁷, може вважатися актом переслідування за ґендерною та культурною ознакою. Відповідно до статті 54(1)(b) Статуту, а також Програмних документів щодо злочинів на сексуальному підґрунті

34 Рада ООН з прав людини, Звіт Спеціального доповідача з питань позасудових страт, страт без належного судового розгляду та свавільних страт на основі ґендерного підходу до свавільних вбивств, [A/HRC/35/23](#) (6 червня 2017 р.), п. 47.

35 **Програмний документ щодо культурної спадщини**, примітка 8 цит., Звіт Спеціального доповідача у сфері культурних прав, 3 лютого 2016 р., Док. ООН [A/HRC/31/59](#), с. 27: «Мабуть, на цьому етапі корисно нагадати, чим культурні права не є. Вони не рівнозначні культурному релятивізму. Вони не є виправданням для порушення інших прав людини. Вони не виправдовують дискримінацію чи насильство. Вони не є дозволом нав'язувати ідентичності чи практики іншим або не допускати їх до таких ідентичностей чи практик в порушення міжнародного законодавства. Вони міцно вписані в універсальну систему прав людини». Див. п. 25: «Офіс поважає культуру в усьому її багатстві та розмаїтті та уважно ставиться до неї за умови, що така культурна практика «не суперечить цьому Статуту, міжнародному законодавству та визнаним на міжнародному рівні нормам і стандартам». Див. також: Комітет ООН з прав людини заявив, що держави-учасниці МПГПП повинні забезпечити, щоб традиційні, історичні, релігійні чи культурні погляди не використовувалися для виправдання порушень права на рівність перед законом і на рівне користування всіма правами відповідно до **Міжнародного пакту про громадянські та політичні права** (МПГПП), статті 5(2) і 26. **Декларація про усунення насильства проти жінок**, стаття 4, п. 1: Держави «не повинні посилатися на будь-які звичаї, традиції чи релігійні міркування, щоб уникнути своїх зобов'язань щодо [викорінення] [насильства щодо жінок]».

36 **Програмний документ щодо культурної спадщини**, п. 29 (відзначаючи, що такий аналіз також відповідає Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛВФДЖ)).

37 Див., напр., Claudia Schoppmann, "The Position of Lesbian Women in Nazi Germany," («Становище жінок-лесбійок у нацистській Німеччині») у "Hidden Holocaust? Gay and Lesbian Persecution in Germany 1933-45" («Прихований Голокост? Переслідування геїв і лесбійок у Німеччині 1933-45 р.р.») (Gunter Grau ed., 1995), с. 9; Heike Bauer, "Burning Sexual Subjects: Books, Homophobia and the Nazi Destruction of the Institute of Sexual Sciences in Berlin" («Спалювання сексуальних предметів: книги, гомофобія та знищення нацистами Інституту сексуальних наук у Берліні»), "Book Destruction from Medieval to Contemporary" («Знищення книг від середньовіччя до сучасності»), (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014), с. 17-33. Див. William J. Payne, "Death-squads contemplating queers as citizens: What Colombian paramilitaries are saying," *Gender, Place & Culture* (Ескадрони смерті, які розглядають квір-людей як громадян: Що говорять колумбійські воєнізовані формування, ґендер, місце та культура), (2016), с. 338 (обговорення озброєного учасника, який виступає за підриг гей-закладів у Колумбії).

та ґендерно зумовлених злочинів і щодо культурної спадщини Офіс застосуватиме цілісний підхід до розслідування випадків переслідувань за ґендерною ознакою, розуміючи, що вони знаходяться на перетині із культурними та іншими підставами для переслідування³⁸.

29. Офіс посилить конкретні кроки, які він робив для вдосконалення навичок персоналу у застосуванні компетентного підходу у справах дітей та гендеру, визнаючи, що реальні або потенційні постраждалі від дискримінації за ґендерною ознакою частіше піддаються переслідуванню за ґендерною ознакою. Офіс також застосуватиме інтерсекційний підхід до дискримінації, щоб повністю відобразити взаємозв'язок між ґендером, віком та іншими аспектами ідентичності людини або обставинами (в тому числі такими як раса, етнічна приналежність чи соціальне походження, статус корінного населення, мова, релігія чи переконання, політичні або інші переконання, національність, культура, багатство, народження, стан здоров'я чи інший стан, статус інвалідності, статус особи без громадянства, статус біженця або мігранта),³⁹ які можуть підвищити їхню вразливість до переслідувань чи інших злочинів, а також для допомоги в плануванні операційної діяльності Офісу.
30. Там, де це передбачає мандат, Офіс заохочуватиме взаємодоповнюючі зусилля держав та інших зацікавлених сторін для припинення переслідувань за ґендерною ознакою, запобігання таким переслідуванням та покарання за них, зокрема шляхом заохочення національного впровадження, включаючи особливий розгляд внутрішніх механізмів притягнення до відповідальності за ґендерно зумовлені злочини у своїх оцінках взаємодоповнюваності, участь у заходах з підвищення обізнаності та обмін найкращими практиками для підтримки та вивчення національних стратегій розслідування та обвинувачення. Офіс також працюватиме над наданням допомоги національним органам влади та іншим відповідним зацікавленим сторонам у розслідуванні цих злочинів та у судовому переслідуванні, якщо це буде необхідно.

v. Нормативна база

31. Переслідування за ґендерною ознакою у контексті роботи Офісу розглядаються в рамках встановленої нормативної бази, а саме: Статуту (з допомогою в тлумаченні та застосуванні, яка надається в Елементах)⁴⁰ і Правил.
32. Стаття 21(3) Статуту має особливе відношення до роботи Офісу, пов'язаної з ґендерно зумовленими злочинами. Вона передбачає, що як застосування, так і тлумачення Статуту повинні відповідати визнаному на міжнародному рівні законодавству про права людини і не брати до уваги будь-які негативні розмежування за ґендерною ознакою, як це визначено в статті 7(3). Отже, у відповідних випадках Суд може спиратися на застосовні договори, принципи (applicable treaties, principles) та норми міжнародного законодавства згідно зі статтею 21(1)(b)-(c) і (3).

³⁸ Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, п. 20; Програмний документ щодо культурної спадщини, п.п. 3 і 16.

³⁹ Див., напр., Спеціальний доповідач ООН Комісії міжнародного права про коментарі щодо ознак, за якими відбуваються переслідування, в проєкті Конвенції про злочини проти людяності (30 листопада 2018 р.).

⁴⁰ Стаття 9 Статуту.

33. Відповідно Офіс:

- Повністю використовуватиме положення нормативно-правової бази для ефективного вирішення проблеми переслідувань за ґендерною ознакою на всіх етапах своєї роботи;
- Застосовуватиме та тлумачитиме Статут відповідно до визнаного на міжнародному рівні законодавства про права людини та інших застосовних джерел законодавства, викладених у статті 21 Статуту, включаючи ті, що стосуються переслідування, дискримінації та рівності, ґендерних та основних прав;
- Включатиме переслідування за ґендерною ознакою у внутрішній аналіз ситуацій і справ з метою попереднього розгляду та розслідування, а також враховуватиме кумулятивний ефект усіх актів переслідування та пов'язаних з ними порушень прав людини при аналізі істотного позбавлення основних прав.
- При розгляді стратегій пред'явлення звинувачень застосовуватиме інтерсекційний підхід до переслідування за ґендерною ознакою в поєднанні з переслідуванням, де це доцільно, за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними чи іншими ознаками, які загально визнані як неприпустимі згідно з міжнародним законодавством⁴¹, і притягуватиме винних до відповідальності за численні або інтерсекційні форми переслідування, визнані відповідно до Статуту; та
- Прагнунтиме усунути будь-які негативні розмежування за ґендерною ознакою, які можуть виникнути в результаті роботи Суду.⁴²

34. Стаття 7(1)(h) Елементів допомагає Суду в тлумаченні та застосуванні статті 7(1)(h) Статуту⁴³. Вона описує шість елементів переслідування як злочину проти людяності:

Елемент 1: Злочинець істотно позбавив одну чи кількох осіб основних прав всупереч міжнародному законодавству⁴⁴;

Елемент 2: Злочинець обрав таку особу або осіб за мішень через їх приналежність до групи чи спільноти або ж обрав за мішень групу чи спільноту як таку;

Елемент 3: Такі напади ґрунтувалися на політичних, расових, національних, етнічних, культурних, релігійних, **ґендерних** ознаках, як це визначено в пункті 3 статті 7 Статуту, або на інших ознаках, які загально визнані неприпустимими згідно з міжнародним законодавством;

41 Офіс вважає, що у світлі статті 21(3) звинувачення за дії, спрямовані проти дітей за ознакою віку чи народження, можуть висуватися як за переслідування «за іншими ознаками»; Управління визнає, що дітей також можуть переслідувати за інтерсекційними ознаками, такими як етнічна приналежність, віросповідання та ґендер. [Програмний документ щодо дітей](#), п. 51.

42 Статті 21(3) і 68(1) Статуту.

43 Стаття 9 Статуту.

44 Ця вимога не порушує п. 6 Загального вступу до [Елементів злочину](#).

Елемент 4: Діяння було вчинено у зв'язку з будь-яким актом, згаданим у пункті 1 статті 7 Статуту, або будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду⁴⁵;

Елемент 5: Діяння було вчинено в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення; і

Елемент 6: Злочинець знав, що діяння було частиною широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, або мав намір зробити таке діяння частиною широкомасштабного чи систематичного нападу.

35. Елементи не є окремими стандартами, які замінюють формулювання самого Статуту. Відповідно до статті 9 вони допомагають Суду в тлумаченні та застосуванні злочинів, зазначених у Статуті. Кожен із цих елементів буде розглянуто по черзі стосовно до переслідувань за ґендерною ознакою.

Елемент 1: Злочинець істотно позбавив одну чи кількох осіб основних прав всупереч міжнародному законодавству.

36. Стаття 7(2)(g) Статуту визначає «переслідування» як умисне та істотне позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному праву, з причини приналежності до певної групи чи спільноти.

37. Згідно зі статтею 21(1)(b) Статуту, оцінюючи порушення основних прав, Офіс звертатиметься, наприклад, до Загальної декларації прав людини; Міжнародного пакту про громадянські та політичні права; Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права; Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання; Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Конвенції про права дитини; Міжнародної конвенції про ліквідацію расової дискримінації; Конвенції про права осіб з інвалідністю; Африканської хартії прав людини і народів; Американської конвенції з прав людини; та Європейської конвенції з прав людини⁴⁶, а також інших прав згідно з міжнародним звичаєвим правом⁴⁷.

38. Офіс визнає, що Суд та інші трибунали створили багатий масив прецедентного права, який ілюструє широкий спектр дій та бездіяльності, які окремо чи сукупно становили істотне позбавлення основних прав. Усвідомлюючи, що фіксоване визначення основних прав не буде служити інтересам правосуддя, ці трибунали натомість визнали широкий спектр основних прав.⁴⁸

45 Для цього елемента не потрібен жодний додатковий елемент умисного характеру, окрім того, що властивий елементу

6.
46 Також відома як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.
47 Це не вичерпний список. Див. п. 24 вище. Див. також Бурунді Стаття 15 Рішення, ICC-01/17-X, примітка 331.
48 Палата попереднього провадження у справі Аль Хасана підтвердила порушення широкого кола основних прав, дотримуючись аргументу обвинувачення: «[Т]е, що жителі Тімбукту зазнали порушень своїх основних прав, а саме: права на свободу віросповідання, свободу вираження поглядів, свободу думки, свободу об'єднань і зібрань, свободу пересування, рівність, освіту, приватне життя, особисту гідність, безпеку та власність». Прокурор проти Аль Хасана, Рішення Палати попереднього провадження щодо клопотання прокурора про видачу ордеру на арешт, ICC-01/12-01/18, п. 88; Див. також Бурунді Стаття 15 Рішення, ICC-01/17-X, п. 132; Прокурор проти Крноєлаца, IT-97-25-T, Рішення Судової палати II, п. 433; Прокурор проти Квочки, Рішення Судової палати, IT-98-30/1-T, с. 186 (з посиланням на справу США проти Ернста фон Вайцакера, том XIV, Судові процеси над військовими злочинцями перед Нюрнберзьким військовим трибуналом відповідно до Закону Контрольної ради № 10, с. 471); Прокурор проти Блашкіча, Рішення Судової палати, IT-95-14-T, с. 233. Нюрнберзький трибунал встановив, що такі дії, як відмова в праві на освіту чи можливості працевлаштування, або в праві вибору чоловіка/дружини, є формами переслідування за релігійною ознакою; Прокурор проти Тадіча, Рішення Судової палати, IT-94-1-T, п. 710.

39. Поріг першого елемента переслідування за ґендерною ознакою в кожному випадку долається, коли злочин(и) згідно зі Статутом вчинено(і) з дискримінаційним наміром⁴⁹. Це пояснюється тим, що всі злочини згідно зі Статутом є порушенням основних прав, а будь-яка поведінка, спрямована на переслідування, порушує основне право бути вільним від дискримінації. У сукупності порушення права бути вільним від дискримінації у зв'язку з будь-яким відповідним забороненим Статутом злочином завжди становить істотне позбавлення основних прав. Незважаючи на це, для оцінки ступеню тяжкості факти позбавлення основних прав на дискримінаційних підставах завжди слід розглядати кумулятивно.

40. Мандат Суду «покласти край безкарності» вимагає від Офісу враховувати кумулятивний ефект усіх актів переслідування⁵⁰. Зокрема, визнання кумулятивного ефекту таких актів може допомогти Офісу під час оцінки ступеню тяжкості справи для цілей статті 17(1)(d) Статуту, а також служити інтересам постраждалих осіб і постраждалих спільнот завдяки точному опису значимості та ступеню поганого поводження з ними.

Елемент 2: Злочинець обрав таку особу або осіб за мішень через їх приналежність до групи чи спільноти або ж обрав за мішень групу чи спільноту як таку.

41. Стаття 7(1)(h) Статуту передбачає кримінальну відповідальність за переслідування на заборонених підставах будь-якої групи чи спільноти, яка підлягає ідентифікації. Стаття 7(2)(g) визначає переслідування як умисне та істотне позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному праву, «через ідентичність групи чи спільноти». У сукупності Елементи далі описують обрання таких осіб за мішень на підставі ідентичності групи чи спільноти або обрання за мішень групи чи спільноти як такої. Таким чином, стаття 7(1)(h)(2) передбачає, що злочинець або (1) обирає за мішень особу чи осіб через приналежність до певної групи чи спільноти, або (2) обирає за мішень групу чи спільноту як таку⁵¹.

42. Як і у випадку з усіма формами переслідування, особи можуть стати об'єктом переслідування за ґендерною ознакою та/або через соціальні конструкції та критерії, які використовуються для визначення ґендерних ролей, поведінки, діяльності та атрибутів⁵². Наприклад, особи можуть стати мішенню для переслідувань за ґендерною ознакою, якщо вони сприймаються як такі, що мають чи демонструють (ґендерні) критерії, заборонені кривдником; або сприймаються як такі, що не мають і не демонструють (ґендерних) критеріїв, яких вимагає кривдник.⁵³

43. Елементи чітко вказують на те, що «групу-мішень» слід розглядати широко. Не всі особи-мішені мусять бути безпосередньо частиною групи-

⁴⁹ У рідкісних випадках можливі винятки, наприклад, одноразовий акт пограбування.

⁵⁰ Статут, Преамбула.

⁵¹ Палата попереднього провадження у справі Аль Хасана зазначила, що дії, пов'язані з переслідуванням за ґендерною ознакою, можуть означати, наприклад, застосування непропорційних санкцій проти жінок або застосування санкцій, пов'язаних із насильством за ґендерною ознакою. Підтвердження звинувачень проти Аль Хасана, п.п. 177 і

697. Наприклад, зґвалтування використовувалося як ґендерно-специфічна санкція щодо жінок, які утримувалися в ізоляторах і примушувалися до шлюбу. П.п. 699-700.

⁵² Програмний документ щодо сексуальних і ґендерно-зумовлених злочинів, с. 3; Всесвітня організація охорони здоров'я, "Стать і ґендер".

⁵³ Прокурор проти Онгвена, рішення Судової палати IX, ICC-02/04-01/15, п.п. 2735-2736 («Рішення суду у справі Онгвена»).

мішені⁵⁴. Достатньо того, що вони є прихильниками або афілійованими особами обраних за мішень членів⁵⁵. Якщо, до прикладу, злочинець обирає за мішень школу, щоб не дати її відвідувати дівчатам, чоловіки, які є вчителями чи іншими працівниками у цій школі, можуть становити частину групи-мішені, де підставою для переслідування буде ґендер.

44. Також достатньо, щоб злочинець сприймав особу як члена або афілійовану особу групи-мішені⁵⁶. Наприклад, якщо злочинець обирає за мішень особу за те, що вона сприймається як гей чи лесбійка, не має значення те, що ця особа особисто не ідентифікує себе як гомосексуальну⁵⁷. Від того, що злочинець неправильно сприйняв особу як таку, що належить до групи-мішені, дискримінаційний характер його дій не зникає.⁵⁸

45. Як і у випадку з іншими формами переслідування, будь-яка людина може стати об'єктом переслідування за ґендерною ознакою, тому що всі люди мають ґендерну ідентичність, так само, як усі люди мають расову та етнічну ідентичність. Групи-мішені можуть включати жінок, дівчат, чоловіків, хлопців та ЛГБТКІ+ осіб. ґендерні критерії, присвоєні групам, які можуть стати об'єктом дискримінаційного нападу, включають ролі, поведінку, види діяльності та атрибути. Жінки та чоловіки можуть стати мішенню, до прикладу, за порушення дрес-коду⁵⁹ або за те, що їх сприймають як гомосексуалів, або ж за те, що вони мають гомосексуальну поведінку.⁶⁰ Дискримінаційні критерії можуть також включати фізіологічні характеристики або атрибути, присвоєні чоловікам і жінкам. Наприклад, злочинець може обирати за мішень жінок і дівчат через їхню здатність завагітніти⁶¹. Мішенню можуть стати чоловіки чи хлопці, які не можуть

54 Палата попереднього провадження у справі Нтаганди, визнавши переслідування злочином проти людяності, постановила, що злочини, вчинені проти цивільного населення, яке не належало до народності хема, ґрунтувалися на етнічній основі.

Прокуратура проти Нтаганди, Палата попереднього провадження II, рішення згідно зі статтею 61(7)

(a) і (b), ICC-01/04-02/06-309, с. 58. МТКЮ також дозволив визначити переслідувану групу за звинуваченнями у злочинах проти людяності, а також дозволив заявляти про переслідування «не сербів» у багатьох випадках. Напр., Прокурор проти Стакіча, IT-97-24-A, Рішення палати, с. 26. І навпаки, див. підпункт (2) **Елементів злочинів**, Стаття 6 – Геноцид: «Така особа або особи належали до певної національної, етнічної, расової чи релігійної групи».

55 Судова палата у справі Налетиліча та Мартіновича постановила, що «обрана за мішень група складається не лише з осіб, які особисто відповідають (релігійним, расовим чи політичним) критеріям групи. Обрана за мішень група повинна тлумачитися широко і може, зокрема, включати таких осіб, які за визначенням злочинця належать до постраждалої групи через їх близьку приналежність або симпатії до постраждалої групи». Прокурор проти Налетиліча та Мартіновича, IT-98-34-T, Рішення Судової палати, с. 636. «Саме злочинець визначає постраждалу групу, тоді як обрані за мішень постраждалі не можуть впливати на визначення свого статусу».

56 Прокурор проти Налетиліча, IT-98-34-T, рішення судової палати, с. 636: «Саме злочинець визначає постраждалу групу, тоді як обрані за мішень постраждалі не можуть впливати на визначення свого статусу»; Див. також Прокурор проти Крноєляца, IT-97-25-A, Рішення Апеляційної палати, с. 185; Прокурор проти Тадіча, IT-94-1-T, рішення судової палати, п.п. 652 і 714; Прокурор проти Блашкіча, IT-95-14-T, рішення судової палати, с. 236; Прокурор проти Крстіча, IT-98-33-T, рішення судової палати, с. 557.

57 Рішення суду у справі Нтаганди, п.п. 1010-1011. Якщо злочинець обирає за мішень особу, яку він сприймає як гея, і ця особа також ідентифікує себе як гей, це може бути доказом того, що злочинець обирає за мішень геїв. Однак такий збіг не є обов'язковим.

58 Прокурор проти Властіміра Дордевича, IT-05-87/1-A, рішення апеляційної палати, п. 203 (цитуються Прокурор проти Крноєляца, IT-97-25-A, рішення апеляційної палати, п. 185).

59 Палата попереднього провадження у справі Аль Хасана зазначила, що постраждалі стають об'єктами переслідувань за ґендерною ознакою та релігійними ознаками через політику, яка регулює повсякденні аспекти життя постраждалих. Це включало контроль над їхнім одягом, політику, яка регулювала взаємодію між чоловіками та жінками, і політику, яка передбачала суворі покарання для порушників. **Підтвердження звинувачень проти Аль Хасана**, п.п. 177, 689, 690 і 697.

60 Див., напр., Доповідь УВКПЛ про ситуацію з правами людини в Іраку в світлі порушень, скоєних так званою Ісламською державою Іраку та Леванту та пов'язаними з нею угрупованнями, A/HRC/28/18 (27 березня 2015 р.), п. 49; Доповідь незалежної місії з встановлення фактів щодо Лівії, A/HRC/48/83 (29 листопада 2021 р.), п. 52 (відзначається застосування насильства саме щодо жінок і чоловіків, ідентифікованих як ЛГБТКІ+ особи); Доповідь незалежної міжнародної слідчої комісії щодо Сирійської Арабської Республіки, A/HRC/46/54 (21 січня 2021 р.), п. 52; Ситуація з правами людини в Ємені, включаючи порушення та зловживання від вересня 2014 року, A/HRC/45/CRP.7 (29 вересня 2020 р.), п. 218.

61 Див., напр., Доповідь УВКПЛ про ситуацію з правами людини в Іраку в світлі порушень, скоєних так званою Ісламською державою Іраку та Леванту та пов'язаними з нею угрупованнями, A/HRC/28/18 (27 березня 2015 р.), п. 41. Трансґендерні чоловіки та хлопчики також можуть стати мішенню через їхню ймовірну здатність завагітніти.

відростити бороду⁶². Інтерсекс-люди, небінарні або трансгендерні особи можуть стати мішенню через те, що вони не належать до груп «чоловіки» або «жінки», як це визначає злочинець.⁶³

Елемент 3: Такий вибір мішені ґрунтувався на ґендерній приналежності, як це визначено в пункті 3 статті 7 Статуту.

46. Елементи умисного характеру переслідування (за ґендерною ознакою) є наступними. Злочинець:

- мав на меті завдати істотного позбавлення основних прав або знав, що це станеться за звичайного ходу подій;
- мав конкретні наміри дискримінувати (обирав мішень за ґендерною ознакою); і
- знав, що така поведінка є частиною широкомасштабного або систематичного нападу, або мав намір зробити її такою частиною.

47. Якщо обвинувачуваному не висуваються звинувачення за статтею 25(3)

(а) як безпосередньому виконавцю, співвиконавцю та/або непрямому виконавцю, вимог доводити, що обвинувачений мав конкретний намір дискримінувати, немає. Однак для інших відповідних видів відповідальності елементи умисного характеру повинні бути доведені. У цьому випадку достатньо, щоб злочинці мали конкретні наміри вчинити дискримінацію.

48. Поняття «мотив» і «намір» не слід змішувати. Мотив вчинення злочину не тотожний наміру вчинити злочин. Той факт, що злочинець вкрав гроші через жадібність, не має значення. Питання лише в тому, чи мав намір злочинець скоїти крадіжку.

49. На додаток до наміру вчинити основний акт, для переслідування за ґендерною ознакою необхідний дискримінаційний намір, який має бути доведений. Особисті мотиви також не слід плутати з дискримінаційним наміром⁶⁴. Наприклад, особисті мотиви зґвалтування можуть включати

«сексуальне задоволення» або «нагоду» вчинити зґвалтування⁶⁵. Такі мотиви не перешкоджають дискримінаційному наміру. Особистий мотив не слід плутати з рішучістю кривдника діяти за ґендерною ознакою. Намір дискримінувати демонструється, якщо злочинець навмисно планував нерівне поводження з ґендерною групою-мішенню або членом цієї групи.

50. Свідченням дискримінаційного наміру може бути непропорційне використання актів переслідування щодо однієї групи за ґендерною ознакою. Або це може бути підтверджено вчиненням тих самих актів

62 Звіт про захист цивільного населення під час збройного конфлікту в Іраку: 1 травня – 31 жовтня 2015 року (5 січня 2016), с. 19.

63 Див., напр., Звіт Спеціального доповідача з питань позасудових страт, страт без належного судового розгляду та свавільних страт на основі ґендерного підходу до свавільних вбивств, [A/HRC/35/23](#) (6 червня 2017 р.).

64 Апеляційна палата МТКЮ постановила, що «особистий мотив не перешкоджає тому, що злочинець також мав необхідний конкретний умисел», і підкреслила, що «те саме стосується злочинів на сексуальному підґрунті, які в цьому відношенні не повинні розглядатися інакше, ніж інші насильницькі дії, просто через їхній сексуальний компонент». Прокурор проти Джорджевича, [IT-05-87/1-A](#), рішення апеляційної палати, п. 887. Судова палата МТКЮ у справі Квочки встановила, що сексуальне насильство, вчинене щодо жінок у місцях позбавлення волі, було «природним або передбачуваним наслідком» їх ув'язнення, оскільки насильство, включаючи зґвалтування та інші форми сексуального насильства та приниження, були прийнятними формами насильства проти жінок, які обиралися за мішень як етнічний ворог. Прокурор проти Квочки, [IT-98-30/1-T](#), рішення Судової палати, п. 327.

65 Слід зазначити, що особисті мотиви, такі як «нагода» або «сексуальне задоволення», самі по собі не є достатніми для підтвердження дискримінаційного наміру, навіть якщо вони можуть свідчити про дискримінаційний намір.

переслідування проти кількох груп, але при тому мішень має обиратися окремо за ґендерною ознакою. Це вимагає цілісного розуміння наміру переслідування.

51. Наприклад, злочинці можуть обирати за мішень жінок і чоловіків окремо через зґвалтування за ґендерною ознакою. Зловмисники можуть обирати об'єктом переслідування жінок і дівчат, оскільки вважають їх «власністю» або «воєнною здобиччю»⁶⁶ (на підставі їхнього переконання, що жінки менш вартісні, ніж чоловіки, і з ними слід поводитися як з власністю). У той же час злочинці можуть обирати чоловіків і хлопчиків об'єктом зґвалтування як стратегії їх «фемінізації» і/або посилатися на «принизливість» поводження з ними як з жінкою чи «гомосексуалом» (на підставі їхнього переконання, що чоловіки мають вищий статус, ніж жінки або ЛГБТКІ+ особи).
52. Нарешті, особисті мотиви, які не свідчать про дискримінаційний намір, не заперечують дискримінаційний намір⁶⁷. Отже, під час вчинення акту переслідування злочинці можуть мати мотиви, які свідчать про дискримінаційний намір, одночасно з особистими мотивами, які не свідчать про дискримінаційний намір. Наприклад, злочинець може зґвалтувати жінку, щоб принизити її та отримати «сексуальне задоволення»⁶⁸.
53. Дискримінаційний намір не вимагає демонстрації фактичної необ'єктивності чи упередженості. Досить показати, що злочинець діяв за ґендерною ознакою⁶⁹. Наприклад, злочинець може розглядати акти переслідування, такі як поневолення або примусове одруження жінки чи дівчини, як своє «право», а не як такі, що були вчинені через особисті упередження або з метою покарання постраждалої особи. (Див. пункти 91 і 96). Однак такі вчинки все ще ґрунтуються на ґендерній приналежності.
54. Тим не менш, виявлення особистих мотивів, необ'єктивності та упередження може бути важливим, оскільки, крім того, що це допоможе довести наявність дискримінаційних намірів, вони можуть слугувати обтяжуючими факторами, у тому числі, коли такі дії вчинені за ґендерною ознакою⁷⁰. Таким чином, наміри та мотиви злочинців мають бути ретельно перевірені та розкриті.
55. Зловмисники також можуть вчинити акт переслідування з кількох або інтерсекційних підстав. Переслідування за ґендерною ознакою може перетинатися і часто перетинається з кількома формами переслідування за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними чи іншими ознаками, які загальноновизнані як неприпустимі міжнародним правом.⁷¹

66 Усі постраждалі від зґвалтувань піддаються приниженню. У деяких випадках жінки та дівчата можуть стати об'єктом зґвалтування, оскільки злочинець розглядає зґвалтування як частину ролі постраждалої, наприклад, у кон- тексті сексуального рабства. У випадку зґвалтування з «виправною» метою жінки та дівчата можуть стати мішенню з метою їх «зцілення» від гомосексуальності. У цих двох останніх випадках злочинець може не керуватися приниженням, спричиненим його поведінкою.

67 Особисті мотиви вчиняти сексуальне насильство як катування не скасовують наміру дискримінувати. Прокурор проти Квочки, IT-98-30/1-A, Рішення апеляційної палати, п. 463; Прокурор проти Кунараца, Рішення апеляційної палати, IT-96-23 & 23/1-A, п.п. 103 і 153.

68 Див. примітки 32, 66 і 67, в яких йдеться про приниження як основний акт переслідування.

69 Подібним чином, відповідно до міжнародного законодавства з прав людини щодо дискримінації, доводити фактичну упередженість необов'язково.

70 **Правила процедури та доказування**, Правило 145(2)(b)(v). До обтяжуючих обставин, викладених у правилі 145(2)

(b) Правил, відноситься «вчинення злочину з будь-якого мотиву, пов'язаного з дискримінацією за будь-якою ознакою, зазначеною в пункті 3 статті 21», яка включає ґендер.

71 Див. примітку 41 вище. Див. також **Підтвердження звинувачень проти Аль Хасана**. Палата попереднього проваджен-

Елемент 4: Діяння було вчинене у зв'язку з будь-яким актом, згаданим у пункті 1 статті 7 Статуту, або будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду.

56. Стаття 7(1)(h) передбачає, що переслідування за ґендерною ознакою має відбуватися у зв'язку з будь-яким актом, згаданим у статті 7(1) Статуту, або будь-яким злочином, який підпадає під юрисдикцію Суду. Відповідно, такими злочинами можуть бути геноцид, злочини проти людяності, військові злочини або злочин агресії.
57. Звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою можуть охоплювати більш повний спектр злочинів і служити для усунення прогалин у питанні безкарності. Такі звинувачення можуть допомогти виявити безліч ґендерно зумовлених дій, які можуть входити або не входити в перелік більшості передбачених законом злочинів.
58. Переслідування за ґендерною ознакою може бути пов'язане зі злочинами, які приймають форми, відмінні від фізичних ушкоджень осіб, наприклад, напади на власність або об'єкти під охороною⁷², як от дії, спрямовані на місця, що є важливими для групи-мішені. Такі місця можуть включати історичні, культурні, релігійні, економічні, освітні, соціальні центри чи центри охорони здоров'я, офіси чи інші місця зібрання, місця поклоніння, архіви, твори літератури чи мистецтва, які є важливими для жінок, дівчат або спільнот ЛГБТКІ+. Знищення таких місць може становити акт переслідування за ґендерною ознакою.

Елемент 5: Діяння було вчинено в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення; Елемент б: Злочинець знав, що діяння було частиною широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, або мав намір зробити таке діяння частиною широкомасштабного чи систематичного нападу.

59. Акти переслідування не мусять бути широкомасштабними чи систематичними, достатнього того, щоб вони були частиною широкомасштабного чи систематичного нападу на цивільне населення.
60. Хоча доказування повторюваних актів переслідування, вчинених під час нападу, не потрібні, вони можуть підтвердити широкомасштабний або систематичний характер «нападу» на цивільне населення.
61. Немає необхідності доводити політику чи план вчинення злочинів за ґендерною ознакою для визнання переслідування за ґендерною ознакою відповідно до Статуту. Натомість, як і у випадку будь-яких інших злочинів проти людяності згідно зі Статутом, вимога полягає в тому, щоб довести

ня у справі Аль Хасана прокоментувала взаємозв'язок між формами ґендерної та расової дискримінації, зазначивши, що «мотивом насильства щодо жінок також могли стати міркування, пов'язані з кольором шкіри, оскільки жінки із темною шкірою більше постраждали від цього насильства, ніж інші; те ж саме стосується темношкірих чоловіків, яких, за словами деяких свідків, [більше] переслідували, ніж світлошкірих». Підтвердження звинувачень проти Аль Хасана, п. 702. У справах Саїда та Аль Рахмана також було висунуто звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою разом із дискримінаційними мотивами, пов'язаними з етнічними, політичними та/або релігійними ознаками. Рішення про підтвердження у справі Аль Рахмана, ICC-02/05-01/20-433, і рішення про підтвердження у справі Саїда, ICC-01/14-01/21- 218.

⁷² Програмний документ щодо культурної спадщини, п. 29 (зазначається, що «певні типи або аспекти культурної спадщини можуть навмисне обиратися за мішень, тому що вони мають особливу цінність для певної групи, такої як група за ознаками статі, ґендеру або віку»).

факт широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення відповідно до політики держави або організації або на підтримку такої політики.

62. Оцінюючи широкомасштабний характер нападу, Офіс належним чином братиме до уваги той факт, що переслідування за ґендерною ознакою часто призводить до великої кількості постраждалих, оскільки завдає шкоди постраждалим спільнотам і людству в цілому.

VI. Попередній розгляд

63. Відповідно до Статуту та Правил Офіс проводить попередній розгляд ситуацій, щоб визначити, чи виконано умови для ініціювання розслідування, включно з тим, чи є розумні підстави вважати, що було скоєно злочини, які підпадають під юрисдикцію Суду, у тому числі переслідування за ґендерною ознакою.⁷³

64. Проводячи попередній розгляд, Офіс приділятиме особливу увагу наданій інформації щодо ймовірних переслідувань за ґендерною ознакою. Офіс усуне перешкоди для виявлення цього злочину, в тому числі, якщо об'єктами переслідування стали жінки⁷⁴, чоловіки⁷⁵, дівчата, хлопці⁷⁶ та ЛГБТКІ+ особи⁷⁷.

65. Ґендерний аналіз необхідний, щоб підкреслити й усунути шкоду, яка часто залишається прихованою. Ізольований розгляд зґвалтування та інших форм сексуального або несексуального насильства може призвести до того, що відповідні факти або моделі, що демонструють їх вчинення як форму переслідування⁷⁸, залишаться поза увагою. Таким чином, Офіс прагнучиме впровадити ґендерний аналіз моделей злочинів, щоб зрозуміти контекст і ступінь шкоди, заподіяної постраждалим, і надати інформацію, необхідну для адекватного реагування та засобів правового захисту.

66. Усвідомлюючи ступінь тяжкості переслідування за ґендерною ознакою та важливість його розслідування та відповідного притягнення до відповідальності, Офіс забезпечить включення оцінки впливу заявлених актів переслідування або злочинів за ґендерною ознакою до аналізу ступеню тяжкості потенційних справ.

67. Оцінюючи ступінь тяжкості, Офіс братиме до уваги наявність кількох форм переслідування, багатогранний характер акту або актів, а також спричинені страждання, шкоду та інші наслідки таких актів або

⁷³ Стаття 53(1) (а)-(с) Статуту. Див також Програмний документ щодо попереднього розгляду, п. 2.

⁷⁴ МННМ Ґендерна стратегія, с. 4-5. «Правосуддя щодо злочинів, які частіше вчиняються проти чоловіків і хлопців (такі як вбивства та примусове вербування), часто є пріоритетним, тоді як злочини, які непропорційно зачіпають жінок і дівчат (такі як примусовий шлюб і примусове переміщення), а також їх ступінь тяжкості і вплив часто ігноруються», МННМ Ґендерна Стратегія, с. 4.

⁷⁵ «Ще одна проблема, спричинена стереотипами, полягає в тому, що міжнародне гуманітарне право постійно пов'язує злочин зґвалтування з жінками, посилюючи тим самим помилкові уявлення про те, що чоловіки та хлопці не потерпають від цього злочину. Через це факти сексуального насильства над чоловіками важче виявити та важче боротися з ними, особливо тому, що негативні стереотипи стримують постраждалих чоловіків через побоювання втрати «маскулінності», гомофобію та пов'язану з цим стигму». МННМ Ґендерна стратегія, с. 12.

⁷⁶ МННМ Ґендерна стратегія, с. 12.

⁷⁷ «Стереотипи також часто означають, що сексуальне насильство, вчинене проти осіб з різними СОГІ та дітей, залишається не зареєстрованим або не розглядається.» МННМ Ґендерна стратегія, с. 12.

⁷⁸ МННМ Ґендерна стратегія, с. 5.

злочинів. Офіс застосуватиме інтерсекційний підхід до оцінки дискримінаційного підґрунтя таких актів.

68. Офіс вивчить загальний контекст, у якому відбулися ймовірні злочини, зокрема там, де мали місце переслідування за ґендерною ознакою⁷⁹. У рамках свого аналізу Офіс може переглядати інформацію, створену договірними органами з прав людини; Генеральним секретарем ООН; експертами ООН; механізмами розслідування та притягнення до відповідальності або іншими органами ООН; відповідними регіональними правозахисними механізмами та судами; науковцями; та організаціями громадянського суспільства, або ж інформацію, створену для перелічених органів, організацій чи осіб.
69. Офіс визнає існування багатьох проблем, пов'язаних із виявленням та збором інформації про переслідування за ґендерною ознакою, і може шукати співпраці з державами, експертами та органами ООН, місцевими та міжнародними установами, науковцями, організаціями громадянського суспільства, різними групами постраждалих та іншими відповідними організаціями та експертами на ранньому етапі⁸⁰. Відповідно, Офіс може надсилати інформаційні запити таким джерелам. Офіс також може здійснювати виїзні місії на відповідну територію, щоб провести консультації з компетентними національними органами влади та постраждалими спільнотами⁸¹.
70. Офіс намагатиметься, де це можливо, заохочувати проведення справжніх національних розслідувань та судових процесів державами у випадках переслідування за ґендерною ознакою. Він також заохочуватиме відповідні національні органи влади та інші організації до усунення перешкод для справжнього судового провадження та надання підтримки постраждалим від таких злочинів. Відсутність справжнього національного провадження оцінюватиметься Офісом у світлі показників, перелічених у Програмному документі Офісу щодо попереднього розгляду⁸². У своїй оцінці взаємодоповнюваності Офіс може розглянути можливість проведення окремої оцінки спроможності або бажання національних органів влади боротися з переслідуваннями за ґендерною ознакою, як окремою категорією злочинів.
71. Офіс намагатиметься оперативно реагувати на спалахи насильства, які можуть включати переслідування за ґендерною ознакою або призводити до таких переслідувань. Він співпрацюватиме з державами, експертами та органами ООН, а також організаціями громадянського суспільства на ранньому етапі, щоб перевірити інформацію про ймовірне переслідування за ґендерною ознакою⁸³. За наявності відповідної юрисдикції, Офіс також може видавати заяви для запобігання ескалації переслідувань за ґендерною ознакою, взяття на примітку винних і заохочення справжнього національного судового провадження.

79 Див. Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів;

Програмний документ щодо попереднього розгляду, п. 86.

80 Див. Програмний документ щодо попереднього розгляду, п.п. 85-86.

81 Програмний документ щодо попереднього розгляду, п. 85.

82 Програмний документ щодо попереднього розгляду, п.п. 50-55.

83 Програмний документ щодо попереднього розгляду, п. 18.

VII. Розслідування

72. Офіс ретельно розглядатиме переслідування за ґендерною ознакою на самих ранніх етапах розслідування та завчасно включатиме конкретні лінії розслідування, щоб визначити, чи були скоєні відповідні злочини. Це забезпечить ефективне використання ресурсів, а також достатньо часу для збору та аналізу доказів, стратегічного планування та прийняття рішень.

а. Підготовка

73. Офіс встановлюватиме факти порушення основних прав, їх зв'язок із діями чи злочинами та напад на членів однієї чи кількох груп чи спільнот. Співробітники пройдуть тренінги, спрямовані на те, щоб допомогти їм визначати моделі, «маячки» та фактичні показники, пов'язані з переслідуванням, у тому числі за ґендерною ознакою.

74. Персонал отримає інструктаж і буде зобов'язаний активно ознайомлюватися з місцевими традиціями, релігійними практиками, звичаями та культурними питаннями, включаючи статус жінок, дівчат, чоловіків, хлопців та ЛГБТКІ+ осіб у цьому контексті. Офіс також розглядатиме будь-які заяви про порушення основних прав (щоб зрозуміти, як вони зазвичай проявляються в регіоні), та будь-які інші фактори, які можуть допомогти в розслідуванні та процесі проведення співбесід. Ідентифікація відповідних експертів або звичайних свідків, які можуть надати інформацію про історичний, культурний і соціальний контекст, у якому відбулися злочини, є невід'ємною складовою будь-якого розслідування переслідувань за ґендерною ознакою. Офіс може призначати експертів з окремих країн до окремих Об'єднаних команд, які мають знання та/або досвід у конкретних ситуаціях у цих питаннях.

75. Мережі мають вирішальне значення для ефективного розслідування випадків переслідувань за ґендерною ознакою. Вони також допомагають у вирішенні проблем, з якими стикаються під час розслідування злочинів, скоєних за ґендерною ознакою, наприклад виявлення постраждалих та свідків. З метою побудови мереж Офіс розглядатиме отриману на етапі попереднього розгляду інформацію, що стосується місцевих громад та існування відповідних організацій громадянського суспільства.

76. Усвідомлюючи труднощі, пов'язані із взаємодією з постраждалими від переслідувань за ґендерною ознакою та свідками, і делікатний характер такої взаємодії, Офіс за необхідності обере відповідних осіб як посередників для підтримки процесу розслідування. За відсутності чи неможливості знайти місцевих посередників Офіс може звернутися за допомогою до регіональних або міжнародних організацій громадянського суспільства, які мають відповідний досвід⁸⁴.

77. Під час взаємодії з постраждалими або свідками команда інтерв'юерів звертатиметься до них, використовуючи ті займенники на означення ґендеру, яким надають перевагу постраждалі чи свідки, а також послуговуватиметься ґендерно та культурно чутливою мовою. Команда оцінить відповідні складові елементи профілів перекладачів та

⁸⁴ До прикладу, Реєстр постраждалих від сексуального та ґендерно зумовленого насильства ООН-Жінки-Юстиція швидкого реагування надає міжнародному співтовариству досвід у контексті конфліктів та інших контекстах.

інтерв'юерів, уникаючи будь-яких стереотипів. Команда інтерв'юерів та перекладачі проведуть спеціальну підготовку до процесу співбесіди під час налагодження контакту з постраждалими чи свідками, включно з тими, хто ідентифікує себе як ЛГБТКІ+ особи. Це може включати ознайомлення з евфемізмами та іншою вербальною, невербальною або віковою комунікацією, яка може використовуватися опитуваними для позначення актів ґендерної дискримінації в конкретному контексті розслідування. Вони також отримають інструктаж та глосарії, щоб ознайомитися з відповідними та точними термінами для опису актів ґендерної дискримінації, насильства та завданої шкоди. Команда інтерв'юерів оцінить бажання свідка щодо ґендеру та інших складових елементів профілів перекладачів та інтерв'юерів, уникаючи будь-яких стереотипів.

в. Практика

78. Згідно зі статтею 68(1) Статуту Офіс вживає різноманітних заходів для захисту безпеки, фізичного та психологічного комфорту, приватності та гідності постраждалих і свідків, особливо щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів. Відповідно, під час взаємодії з постраждалими від переслідувань за ґендерною ознакою та свідків таких переслідувань Офіс дотримуватиметься положень про захист, викладених у Програмних документах щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів і щодо дітей, а також положень, що стосуються участі згідно з Програмним документом щодо участі постраждалих⁸⁵. Зокрема, Офіс розглядатиме будь-які специфічні загрози, вразливі місця, проблеми захисту чи підтримки, які стосуються постраждалих від переслідувань за ґендерною ознакою та свідків таких переслідувань, в тому числі жінок, дітей та ЛГБТКІ+ осіб.

с. Аналіз

79. Аналіз доконфліктного соціального контексту у сфері прав людини може бути корисним як індикатор фактів позбавлення основних прав, що мали місце під час розслідування. Зловмисники можуть покладатися на вже існуючі дискримінаційні ґендерні норми або посилювати їх, щоб сприяти переслідуванню за ґендерною ознакою, і це може служити доказом факту переслідування за ґендерною ознакою. Вже існуюча дискримінація за ґендерною ознакою не може служити виправданням діям злочинця, які полягають в переслідуванні за ґендерною ознакою. Крім того, не має значення, чи такі дії є законними за національним законодавством⁸⁶. Так само, як і з іншими формами переслідування, поведінка зловмисника не мусить збігатися з існуючими рівнями дискримінації за ґендерною ознакою або перевищувати такі рівні, щоб кваліфікуватись як переслідування за ґендерною ознакою.

80. Офіс збиратиме інформацію та аналізуватиме злочинні моделі з точки зору основних прав, щоб з'ясувати, чи заборонені дії або злочини були вчинені як засіб підсилення ґендерної дискримінації. Такий аналіз може допомогти побачити чіткішу схему переслідувань. Наприклад, зловмисники можуть заборонити навчання дівчатам, бомбардуючи школи для дівчат або інші навчальні заклади⁸⁷; відмовляти жінкам і

⁸⁵ Програмний документ щодо участі постраждалих.

⁸⁶ Стаття 21 Статуту, за виключенням випадків, коли застосовується стаття 32(2) Статуту.

⁸⁷ Див., напр., Глобальна коаліція на захист освітніх установ від нападів («ГКЗОУН»), «Вплив вибухової зброї на освіту: приклад Афганістану» (вересень 2021 р.). Див. також Програмний документ щодо дітей, п. 87.

дівчатам у репродуктивній та іншій медичній допомозі та/або мати намір принизити чоловіків, перешкоджаючи їм у задоволенні потреб жіночої та дівочої частини сім'ї, бомбардуючи лікарні з пологовими відділеннями⁸⁸; нав'язувати женоненависницькі чи гомофобні цінності шляхом спалювання культурних центрів ЛГБТКІ+; або обирати за мішені організації, що надають підтримку чи послуги вразливим групам.

81. Офіс і надалі застосовуватиме інтерсекційний аналіз переслідувань за ґендерною ознакою, визнаючи, що такі дії чи злочини також можуть мати додаткові мотиви та інтерсекційні підстави для переслідування згідно зі статтею 7(h)⁸⁹.

VIII. Судове переслідування

82. Спираючись на попередній розгляд, детальне розслідування по суті та збір і оцінку доказів, Офіс, за наявності достатніх доказів, забезпечить пред'явлення звинувачень у переслідуванні за ґендерною ознакою. Офіс намагатиметься провести розслідування та притягнути до відповідальності осіб, найбільш відповідальних за переслідування за ґендерною ознакою, які підпадають під юрисдикцію Суду.

а. Вибір звинувачень

83. Статут надає Суду юрисдикцію над переслідуваннями за ґендерною ознакою у зв'язку з будь-яким діянням, згаданим у статті 7(1) Статуту, або будь-яким злочином, що підпадає під юрисдикцію Суду. Офіс повністю використовуватиме нормативну базу для розслідування та судового переслідування випадків переслідувань за ґендерною ознакою. Офіс прагне посилити відповідальність за такі злочини, тим самим сприяючи їх попередженню та розвитку відповідної судової практики.

84. Щоб охопити сукупність шкоди, пов'язаної з переслідуваннями за ґендерною ознакою, та її багатогранний характер, Офіс може прагнути висунути кумулятивні звинувачення за інші злочини на сексуальному підґрунті та злочини за ґендерною ознакою або розпочати тематичне судове переслідування за злочини на сексуальному підґрунті та злочини за ґендерною ознакою на основі доказів у кожній справі⁹⁰. Офіс може також висунути окремі звинувачення у переслідуванні за ґендерною ознакою, вчиненому проти постраждалих дітей⁹¹.

б. Види відповідальності

85. Для того, щоб забезпечити притягнення до відповідальності за різноманітних сценаріїв, Офіс розгляне повний спектр видів відповідальності та елементів умисного характеру відповідно до статей 25, 28 і 30 Статуту для висунення звинувачень у переслідуванні за ґендерною

88 Див., напр., [Звіт незалежної міжнародної слідчої комісії щодо Сирійської Арабської Республіки](#), A/HRC/25/65 (12 лютого 2014 р.), Додаток 7.II.

89 Див. також примітку 41 вище.

90 Див. [Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів](#), п. 72. Офіс також розгляне висунення кумулятивних звинувачень, щоб відобразити ступінь тяжкості, багатогранність і далекосяжні наслідки злочинів проти культурної спадщини або злочинів, які зачіпають культурну спадщину. [Програмний документ щодо культурної спадщини](#), п. 109.

91 [Програмний документ щодо дітей](#), п. 51.

ознакою та ухвалить рішення на основі наявних доказів.

86. Згідно зі статтею 25 Статуту, особи, включно з військовими командирами або цивільними начальниками, можуть нести відповідальність за переслідування за ґендерною ознакою, які вони вчиняють як окремі особи чи спільно з іншою особою та/або через іншу особу, або якщо вони наказують, вимагають, спонукають, допомагають, підбурюють, іншим чином допомагають або будь-яким чином докладаються до вчинення або спроби вчинення цих злочинів. Що стосується військових командирів або цивільних начальників, вони також можуть нести відповідальність згідно зі статтею 28 Статуту на основі відповідальності командира чи начальника.
87. Ґендерне переслідування може бути вчинене, серед іншого, внаслідок явних чи неявних наказів чи інструкцій щодо таких злочинів. Наприклад, злочинець може усвідомлювати, що внаслідок військових операцій, спрямованих проти цивільного населення, за звичайного ходу подій буде вчинене переслідування за ґендерною ознакою. Переслідування за ґендерною ознакою також може бути вчинене через бездіяльність (наприклад, ненадання підлеглим наказу захищати цивільних осіб або неспроможність покарати за подібні злочини, скоєні під час попередніх операцій з дискримінаційних мотивів). Ці злочини також можуть бути спричинені комбінацією інших відповідних дискримінаційних факторів на всіх рівнях організації.

с. Доказування

88. Переслідування за ґендерною ознакою може бути підтвержене актами переслідування, вчиненими виключно або непропорційно часто проти обраної за мішень групи чи спільноти, або проти членів цієї групи. В інших випадках, за відсутності ознак такої непропорційності, переслідування за ґендерною ознакою може підтверджуватися нападами на членів групи чи спільноти. (Див. пункти 50-51).
89. Групи можуть стати мішенню через прямі накази, що ґрунтуються на стратегії війни⁹², або через скоординовані та методологічні зусилля⁹³. Наприклад, зловмисники можуть вчиняти заборонені дії, намагаючись сприяти дискримінаційним нормам або переконанням, які є прикладом моделей переслідування у злочинній поведінці. (Див. приклади в пунктах 80 і 91).
90. Досвід МКС та інших трибуналів показує часту відсутність прямих доказів надання наказів про вчинення злочинів на сексуальному підґрунті чи ґендерно зумовлених злочинів⁹⁴. За таких обставин, щоб підтвердити, що злочинцю було добре відомо, що за звичайного перебігу подій такі злочини відбуватимуться, можуть надаватися такі докази, як моделі попередньої чи подальшої поведінки або конкретне повідомлення, а також існуюча організаційна політика та загальний підхід злочинної групи до членів групи-мішені або до ґендерних питань. В цьому випадку критерії елементу умисного характеру згідно зі статтею 30(2)(b) Статуту виконуються, а такі докази, залежно від форми відповідальності, яка накладатиметься, можуть бути достатніми. Офіс вивчить весь потенціал

92 Рішення суду у справі Нтаганди, п.п. 293 і 799.

93 Рішення суду у справі Онгвена, п.п. 212, 222, 2098-2099 та 2312-2313.

94 Програмний документ щодо злочинів на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлених злочинів, п. 81.

цього положення під час аналізу переслідувань за ґендерною ознакою та розгляне стратегічні підходи до судового розгляду для встановлення ступеню передбачуваності злочинів на сексуальному підґрунті і злочинів за ґендерною ознакою.

91. Ґендерні критерії, нав'язувані правопорушниками членам обраної за мішень групи або спільноти, які становлять істотне позбавлення основних прав, можуть регулюватися, до прикладу, способом їхньої поведінки, манерою одягатися, місцем праці, місцем проживання, а також тим, що їм дозволено споживати, як вони визначають свою сім'ю, і чи їм взагалі дозволено існувати. (Див. пункт 24). Вони також можуть включати дискримінаційні ґендерні, етнічні та расові конструкти та критерії, сформовані внаслідок колоніалізму і рабства. Таким чином, переслідування за ґендерною ознакою може бути підтверджене, зокрема, коли:

- i. Акти чи злочини вчиняються як покарання за відхилення від ґендерних критеріїв, встановлених злочинцями. Наприклад, жінки чи дівчата, які порушують правила щодо одягу, не надягаючи рукавичок на ринку, можуть бути піддані тілесним покаранням⁹⁵. Чоловіки та хлопчики, які демонструють те, що зловмисники вважають «небажаною поведінкою чи одягом», що суперечить їхнім уявленням про маскуліність, можуть бути покарані тортурами або вбивством⁹⁶.
- ii. Сам акт чи злочин демонструє критерії, які злочинець нав'язує особам. Наприклад, злочинець може вважати, що роль жінок і дівчат певної етнічної приналежності полягає в тому, щоб бути поневоленими⁹⁷. Чоловіки та хлопці можуть бути примушені битися⁹⁸. Жінки та дівчата можуть бути змушені до рабської праці – виконання домашньої роботи, наприклад, приготування їжі, прання білизни або лікування хворих, оскільки ця діяльність відповідає ґендерним ролям жінок та дівчат⁹⁹.
- iii. Акти чи злочини свідчать про спроби злочинців продемонструвати свою здатність забезпечити дотримання ґендерних норм. Наприклад, злочинці можуть брати участь у тому, що вони можуть називати «зґвалтуванням з виправною метою» і «соціальним очищенням», тобто зґвалтуванням або вбивством людей, які вважаються «небажаними», наприклад представниць секс-індустрії¹⁰⁰ та ЛГБТКІ+ осіб¹⁰¹.

95 Див., напр., Заяву прокурора Міжнародного кримінального суду Фату Бенсуди на відкритті слухання щодо підтвердження звинувачень у справі проти Аль Хасана, 8 липня 2019 р.

96 Див., напр., ООН-Жінки, Ґендер і роль жінок у мирному процесі в Колумбії (2016 р.), с. 10; УВКПЛ та Місія ООН з надання допомоги Іраку, Звіт про захист цивільного населення під час збройного конфлікту в Іраку: 1 травня – 31 жовтня 2015 р., (19 січня 2016), с. 19.

97 Див., напр., Доповідь УВКПЛ щодо ситуації з правами людини в Іраку в світлі порушень, скоєних так званою Ісламською державою Іраку та Леванту та пов'язаними з нею угрупованнями, А/НRC/28/18 (27 березня 2015 р.), п. 35. Цей приклад може свідчити як про переслідування за ґендерною ознакою, так і за етнічною ознакою.

98 Див., напр., Рішення про підтвердження у справі Аль Рахмана, ICC-02/05-01/20-433; рішення про підтвердження у справі Саїда, ICC- 01/14-01/21-218. Заява прокурора Фату Бенсуди про завершення попереднього розгляду ситуації в Нігерії, 11 грудня 2020 р.

99 Див., напр., Colombia Diversa, ¿Quién nos va a contar? (Різноманітна Колумбія, хто нам розповість?) (вересень 2020 р.), с. 65, 86-88 (де йдеться про те, що цисґендерних і трансґендерних жінок примушували до домашньої праці).

100 Див., напр., Міжамериканська комісія з прав людини (МКПЛ), Насильство та дискримінація щодо жінок під час збройного конфлікту в Колумбії, OEA/Ser.L/V/II (18 жовтня 2006 р.), п. 97.

101 Див., напр., ООН-Жінки, Ґендер та роль жінок у мирному процесі в Колумбії (2016 р.), с. 14.

iv. Акти чи злочини перетинаються з іншими забороненими Статутом підставами для переслідування і відображають існуючі соціальні конструкції та критерії, які злочинці використовують для обраних за мішені груп на основі, зокрема, расової та етнічної приналежності. До прикладу, може існувати кілька підстав для переслідування, які ґрунтуються на насильстві та іншому заподіянні шкоди жінкам африканського походження та жінкам-представницям корінного населення¹⁰².

92. Переслідування за ґендерною ознакою може бути спрямоване на осіб за ґендерною та культурною ознакою. Наприклад, особи можуть стати мішенню для поневолення або постраждалими від злочину у вигляді примусової вагітності через їх спільну культурну спадщину або через їхню особисту важливість для культурної спадщини цієї групи, як от релігійні або духовні лідери¹⁰³. Ґендерно зумовлені обмеження свободи пересування або свободи віросповідання також можуть позбавити постраждалих права на доступ до своєї культурної спадщини або на практикування своєї культури. Офіс застосує аналіз культурної спадщини, враховуючи, що певні типи або аспекти культурної спадщини можуть бути об'єктом переслідування, оскільки вони мають особливу цінність для обраних за мішені груп за ґендерною ознакою¹⁰⁴. Якщо це буде підтверджено фактами, Офіс висвітлить в документах про звинувачення зв'язок між злочином, пов'язаним із переслідуванням за ґендерною ознакою, та культурною спадщиною¹⁰⁵.

93. Офіс визнає, що переслідування за ґендерною ознакою може бути спрямоване на дітей на підставі їхнього ґендеру¹⁰⁶. Акти переслідування за ґендерною ознакою, вчинені щодо дітей, можуть включати, наприклад, примусовий шлюб¹⁰⁷, сексуальне поневолення та домашнє рабство¹⁰⁸, хлопчиків можуть примушувати битися один з одним¹⁰⁹.

94. Офіс намагатиметься надавати докази для встановлення дискримінаційних намірів та обізнаності обвинуваченого з різних джерел¹¹⁰. Програмні документи, плани, правила, положення та інші засоби вираження ґендерних критеріїв можуть набирати різних форм, включно з усними заявами або письмовими матеріалами, такими як вчення, мистецтво та література, візуальні та аудіо засоби масової інформації, освітні та релігійні матеріали, маніфести, накази, декрети, брошури, журнали, листівки, плакати, радіо- чи телепередачі, твори мистецтва, графіті, публікації в Інтернеті, такі як публікації в соціальних мережах або блогах, накази, промови, повсякденна мова та висловлювання. Вони також можуть включати елементи бекграунду та попередньої поведінки

102 Див., напр., Комісія зі встановлення істини, співіснування та неповторення, *Є майбутнє, якщо є правда, підсумковий*

звіт (липень 2022), с. 73-98; Lisa Davis, *Dusting Off the Law Books: Recognizing Gender Persecution in Conflicts and Atrocities* (Витирання пилу з підручників із законодавства: визнання переслідувань за ґендерною ознакою під час конфліктів і безчинств), 20 Nw. J. Hum. Rts. 1 (2021), с. 42-51.

103 Програмний документ щодо культурної спадщини, п. 60(iii).

104 Програмний документ щодо культурної спадщини, п. 29.

105 Програмний документ щодо культурної спадщини, п. 60(iii).

106 Програмний документ щодо дітей, п.п. 51 і 86.

107 Справа Надзвичайних палат в судах Камбоджі (НПСК) № 002/02, 002/19-09-2007-ECCC/SC, Короткий виклад апеляційного рішення у справі 002/02, п. 58. НПСК підтверджує, що постраждалими від примусового статевого акту та примусового шлюбу є як жінки, так і чоловіки. П.п. 58 і 63. Один і той самий акт переслідування може бути вчинений проти кількох обраних за мішені груп з різними дискримінаційними намірами. Див. п.п. 50-51 вище.

108 Напр., *Рішення суду у справі Онгвена*, п.п. 216, 217 and 220; Див. п.п. 50-51 вище.

109 Див., напр., ООН-Жінки, *Ґендер і роль жінки в мирному процесі в Колумбії* (2016) (повідомлення про інцидент, коли 16 молодих геїв були змушені битися один з одним на боксерському рингу), с. 9.

110 Напр., Прокурор проти Тейлора, *SCSL-03-01-T*, рішення суду, п.п. 6815-6876 і 6880.

окремого підозрюваного, які вказують на відповідні наміри та негативні ґендерні упередження у реагуванні підозрюваних груп або органів влади на злочини. Офіс може також переглядати документальні докази, що містяться у звітах організацій громадянського суспільства, університетів, експертів або органів ООН, слідчих комісій, а також матеріали, висвітлені у ЗМІ.

95. Типи доказів дискримінаційних намірів можуть включати дії або заяви безпосередніх виконавців, законодавство, політику чи правила, оприлюднені групою злочинців або іншими органами влади, використання мови ненависті, образливих висловлювань або дискримінаційної лексики проти членів групи-мішені, або публічні заяви, що стосуються основних злочинів або актів переслідування. Висновок також можна зробити із моделі, відповідно до якої обирається об'єкт переслідування, як от злочини, які вчиняються виключно або переважно проти певних осіб чи груп і/або не вчиняються проти інших, або розрізнення осіб на основі їх ідентифікаційних ґендерних характеристик. Висновок про наявність умислу та обізнаності також можна зробити на основі попередньої або подальшої поведінки.
96. Хоча особисті переконання чи мотиви не є обов'язковою умовою для встановлення індивідуальної кримінальної відповідальності за переслідування за ґендерною ознакою, вони можуть свідчити про дискримінаційні наміри, особливо якщо вони виражені безпосередніми виконавцями до, під час або після вчинення злочинів. Іноді такі переконання настільки глибоко засвоєні та нормалізовані, що злочинці не можуть формулювати або розглядати їх як форму упередженості. У цих випадках, звертання уваги на ґендер постраждалих; ґендерно-специфічні моделі обрання мішеней або те, чи мав злочин сексуальний характер, може допомогти краще визначити факт дискримінації, що може служити доказом наміру¹¹¹. (Див. пункти 52-54).
97. Офіс консультуватиметься з експертами та, якщо це доречно, запропонує їхні свідчення щодо різних аспектів переслідування за ґендерною ознакою, таких як соціально-політичні, економічні чи екологічні наслідки для постраждалих спільнот. Такі експерти також можуть бути корисними у виявленні моделей актів переслідування за ґендерною ознакою, включаючи поведінку, пов'язану з переслідуванням, та її зв'язок з іншими злочинами та фактами позбавлення основних прав, а також її зв'язок з іншими підставами для переслідування. З цією метою Офіс може вивчити питання потенційних партнерств з міжнародними або місцевими організаціями, експертами або органами ООН, науковцями чи іншими експертами, здатними засвідчити або надати письмові заяви щодо проблем переслідування за ґендерною ознакою.

d. Винесення вироків

98. Визначаючись з рекомендацією вироку, Офіс враховуватиме такі фактори, як ступінь тяжкості переслідування за ґендерною ознакою, вплив злочину на постраждалих з груп-мішеней на підставі ґендеру (наприклад, уразливість жінок, ЛГБТКІ+ осіб, при цьому дівчатам і хлопцям приділятиметься особлива увага), будь-яка трансгенераційна шкода та

111 Напр., [Рішення суду у справі Онгвена](#), п.п. 212 і 2082.

індивідуальні обставини засудженої особи¹¹². Офіс дотримується позиції, що для цілей винесення вироку злочини, пов'язані з переслідуванням за ґендерною ознакою, слід розглядати як особливо тяжкі, і вважає, що докази особистого дискримінаційного мотиву можуть становити обтяжуючий фактор для винесення вироку¹¹³.

е. Апеляції

99. У своїх рішеннях щодо апеляцій та стратегічних судових процесів Офіс враховуватиме особливу тяжкість злочинів, пов'язаних з переслідуванням за ґендерною ознакою, скоєних проти постраждалих, їхніх сімей, спільнот, міжнародної спільноти та людства в цілому, чи таких, що вплинули на постраждалих, їхні сім'ї, спільноти, міжнародну спільноту та людство в цілому.

ix. Відшкодування

100. Офіс підтримує ґендерно інклюзивний підхід до відшкодувань, беручи до уваги ґендерно специфічні наслідки, а також шкоду, заподіяну постраждалим від переслідувань за ґендерною ознакою, за які особу було засуджено, і наскільки постраждалі особи зазнали шкоди. Офіс також враховуватиме права постраждалих на реінтеграцію в їхні спільноти.

101. Крім того, Офіс підтримуватиме консультації з постраждалими, включаючи ґендерний аналіз відповідним органом, щоб визначити найбільш ефективні та прийнятні форми відшкодування в межах конкретної спільноти. Цей підхід має на меті заохочувати відшкодування, які мають трансформаційний характер, сприяють зникненню дискримінації та підтримують розвиток ґендерної рівності.

102. Офіс при оформленні будь-яких повідомлень матиме на увазі, що індивідуальні відшкодування, включаючи негрошові винагороди, такі як вибачення, можуть посилити відчуття справедливості у постраждалих¹¹⁴. У той же час, колективне відшкодування, таке як вшанування пам'яті або будівництво чи реконструкція культурних чи соціальних центрів, офісів чи інших місць зібрання, архівів, творів літератури чи мистецтва, що належать, наприклад, жінкам, дівчатам або спільнотам ЛГБТКІ+ осіб, школам чи закладам охорони здоров'я, можуть сприяти примиренню спільноти та приносити найбільшу користь групам постраждалих¹¹⁵.

x. Співпраця та зовнішні зв'язки

103. Ефективна співпраця має вирішальне значення для здатності Офісу проводити дієві розслідування та судові переслідування. Відповідно, Офіс продовжуватиме свою роботу з посилення співпраці та підтримки

¹¹² Стаття 78(1) Статуту. Правила процедури та доказування, [Правила процедури та доказування](#), Правило 145(1) та (2) також перераховують декілька факторів, які слід враховувати при винесенні вироку, включаючи обтяжуючі та пом'якшувальні обставини.

¹¹³ [Правила процедури та доказування](#), Правило 145(2)(b)(v). До обтяжуючих обставин, викладених у правилі 145(2)(b) Правил, належать «вчинення злочину з будь-якого мотиву, що передбачає дискримінацію за будь-якою з ознак, зазначених у статті 21, п. 3», включаючи ґендерну ознаку.

¹¹⁴ Див., напр., Процедура відшкодування у справі Лубанги Дийла, [ICC-01/04-01/06-2867](#), п.п. 9-13.

¹¹⁵ Див., напр., Процедура відшкодування у справі Лубанги Дийла, [ICC-01/04-01/06-2867](#), п.п. 14-15.

своєї діяльності, зокрема для вирішення проблеми переслідуванням за ґендерною ознакою та запобігання їй, а також сприятиме ґендерно чутливому підходу до міжнародного кримінального правосуддя.

104. Офіс активно співпрацюватиме з державами, міжнародними організаціями та іншими відповідними зацікавленими сторонами, щоб забезпечити необхідний рівень допомоги своїй діяльності, посилити дипломатичну та політичну підтримку своєї роботи та підвищити ефективність своїх дій щодо питань переслідувань за ґендерною ознакою. Відзначаючи, наскільки сильно відносини із зовнішніми партнерами вже розширили можливості та покращили роботу Офісу, він зміцнюватиме свою співпрацю з експертами ООН, зокрема спеціальними представниками, незалежними експертами та спеціальними доповідачами¹¹⁶, органами ООН чи спеціалістами, організаціями громадянського суспільства та науковцями і продовжуватиме отримувати користь від такої співпраці.
105. Офіс визнає факт браку інформації та обізнаності про злочини, пов'язані з переслідуванням за ґендерною ознакою, у рамках більш масштабних заходів із документування та притягнення до відповідальності за злочини на сексуальному підґрунті та ґендерно зумовлені злочини. Відповідно до своєї нової ініціативи щодо подальшого посилення ролі громадянського суспільства¹¹⁷, Офіс намагатиметься підтримувати та зміцнювати співпрацю з організаціями, які мають досвід документування та роботи з постраждалими від цих злочинів. Офіс продовжить активну роботу над розбудовою мережі та може звернутися за порадою до Спеціального радника з питань переслідування за ґендерною ознакою щодо того, як взаємодіяти з державами, організаціями громадянського суспільства та науковими установами, щоб заручитися їхньою допомогою та підтримкою в роботі з виявлення випадків переслідування за ґендерною ознакою та постраждалих від таких злочинів.
106. Окрім своєї діяльності, Офіс, разом з іншими зацікавленими сторонами, прагне сприяти та підкреслювати необхідність притягнення до відповідальності за переслідування за ґендерною ознакою через місії, публічні заяви та участь у конференціях і тренінгах; а також, загалом, шляхом сприяння подальшому розвитку глобальної мережі між слідчими органами та органами прокуратури для обміну інформацією та досвідом. Він активно співпрацюватиме з державами, організаціями громадянського суспільства та іншими ключовими зацікавленими сторонами, щоб і надалі покращувати ефективність запобігання переслідуванням за ґендерною ознакою та боротьби з ним. Офіс визнає, що створення переліку успішних кейсів відстоювання позовних вимог за переслідування за ґендерною ознакою та міцна судова практика щодо юридичних елементів складу злочину може створити цінний

116 Експерти ООН, які коментували переслідування за ґендерною ознакою або мають повноваження щодо притягнення до відповідальності за переслідування за ґендерною ознакою, включають, до прикладу, Офіс спеціального представника Генерального секретаря з питань сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом; і щодо дітей і збройних конфліктів; Незалежного експерта з питань захисту від насильства та дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності; і Спеціальних доповідачів ООН з наступних питань: позасудові страти, страти без належного судового розгляду та свавільні страти; насильство над жінками та дівчатами, його причини та наслідки; права на здоров'я; катування та інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поведінки чи покарання; сприяння істині, справедливості, відшкодуванню та гарантіям неповторення; у сфері культурних прав; а також Робочу групу ООН з питань дискримінації жінок і дівчат.

117 Прокурор МКС Карім А.А. Хан, Королівський адвокат, оголошує про нову ініціативу щодо посилення взаємодії з громадянським суспільством, 13 травня 2022 р.

прецедент для внутрішніх та регіональних зусиль щодо притягнення до відповідальності.

XI. Інституційний розвиток

107. Офіс доклатиме зусиль для того, щоб мати необхідні повноваження та підтримку для ефективного виконання своїх функцій, пов'язаних з переслідуваннями за ґендерною ознакою. Надання належної підтримки ВГППД та ще інтенсивніше урахування ґендерних компетенцій у кожній Об'єднаній групі та інших спеціалізованих відділах і підрозділах є одними із способів забезпечити належну увагу розслідуванню та судовому переслідуванню випадків переслідувань за ґендерною ознакою.
108. Офіс проводитиме моніторинг своєї практики щодо розслідування та судового переслідування випадків переслідувань за ґендерною ознакою. Офіс визначатиме, документуватиме та розроблятиме найкращі практики щодо переслідувань за ґендерною ознакою, включаючи приклади з національних або регіональних механізмів притягнення до відповідальності, де це необхідно. Це сприятиме навчанню та збереженню інституційних знань, отриманих на основі досвіду. Наскільки це можливо, керівництво команди сприятиме демонстрації обізнаності, знань і передового досвіду щодо виявлення випадків переслідування та роботи в контексті переслідування.
109. Офіс визнає необхідність зміцнення свого внутрішнього досвіду щодо переслідувань за ґендерною ознакою як у ситуаціях конфлікту, так і в неконфліктних ситуаціях. Він продовжуватиме набирати осіб із необхідними знаннями та досвідом у цій галузі, якщо це буде доцільно, водночас залучаючи зовнішніх експертів в разі необхідності.
110. Відповідно до статті 42(9) Статуту, Прокурор призначив радників, визнаних експертів зі знаннями в галузі права та в певних інших сферах, у тому числі з питань сексуального та ґендерно зумовленого насильства, для подальшого розвитку потенціалу Офісу, а також консультування Офісу щодо програмних документів, процедур і офіційних клопотань¹¹⁸. У вересні 2021 року Прокурор призначив Спеціального радника з питань переслідувань за ґендерною ознакою для розробки цього Програмного документа щодо переслідувань за ґендерною ознакою та для надання допомоги Офісу у зміцненні його спроможності ефективно реагувати на переслідування за ґендерною ознакою та застосуванні ґендерно компетентного підходу до всіх аспектів своєї роботи¹¹⁹.
111. За вказівками Спеціального радника з питань переслідування за ґендерною ознакою Офіс створюватиме матеріали розслідування та підтримуватиме їх регулярне оновлення з урахуванням конкретних

118 17 вересня 2021 року прокурор призначив двох нових спеціальних радників з питань злочинів на сексуально- му підґрунті і ґендерно зумовлених злочинів, розширивши повноваження щодо ґендерних злочинів і підкресливши важливість розгляду таких злочинів. Ліза Девіс була призначена спеціальним радником з питань переслідування за ґендерною ознакою. Прокурор також створив нову посаду спеціального радника з питань злочинів, пов'язаних з рабською працею та призначив Патрісію Візер-Селлерс на цю посаду. Кім Туй Сілінгер була призначена спеціальним радником з питань сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. Крім того, Веронік Обер була призначена спеціальним радником з питань злочинів, які зачіпають дітей. Незважаючи на те, що всі спеціальні радники включають ґендерний аналіз у свою роботу, ці чотири мандати спрямовані на те, щоб надати Офісу цілісну картину ґендерних злочинів.

119 Див. прес-реліз про призначення: Прокурор МКС Карім А.А. Хан, Королівський адвокат, призначає сімнадцятьох спеціальних радників, 17 вересня 2021 р.

ситуацій, щоб надати додаткову підтримку у виявленні та розслідуванні фактів переслідувань за ґендерною ознакою, наприклад: (1) тематичні анкети, (2) інструкції щодо елементів та (3) практичні вказівки щодо реалізації цього Програмного документа та матеріалів, які конкретно стосуються злочинів, пов'язаних із переслідуваннями за ґендерною ознакою, спрямованими проти чоловіків, жінок, ЛГТБКІ+ осіб і дітей будь-якого віку (від народження до підліткового віку), включно з уразливими особами через численні та інтерсекційні форми дискримінації чи інші підстави для переслідування. Офіс також забезпечуватиме постійне навчання персоналу щодо правильного проведення судових розглядів справ у контексті переслідування. Офіс також забезпечуватиме постійні тренінги для персоналу щодо методології збору та аналізу доказів переслідування за ґендерною ознакою, представлення свідчень свідків у суді, відповідної правової бази та культурних і ґендерних питань, пов'язаних із ситуацією та конкретними спільнотами, в яких ведеться розслідування.

XII. Впровадження цього Програмного документа

112. Офіс здійснюватиме моніторинг своєї практики, щоб забезпечити проведення ефективних попередніх розглядів, розслідувань і судових переслідувань випадків переслідування за ґендерною ознакою відповідно до цього Програмного документа. Офіс використовуватиме свій стандартизований інституціоналізований процес напрацювання для виявлення, документування та впровадження найкращих практик щодо переслідувань за ґендерною ознакою. Це сприятиме навчанню та збереженню інституційних знань, отриманих на основі досвіду.
113. Цей Програмний документ та інші відповідні внутрішні правила та процедури будуть регулярно переглядатися з метою включення найкращих практик та інших відповідних розробок, у тому числі судової практики.
114. Офіс здійснюватиме моніторинг та оцінку виконання цього Програмного документа.